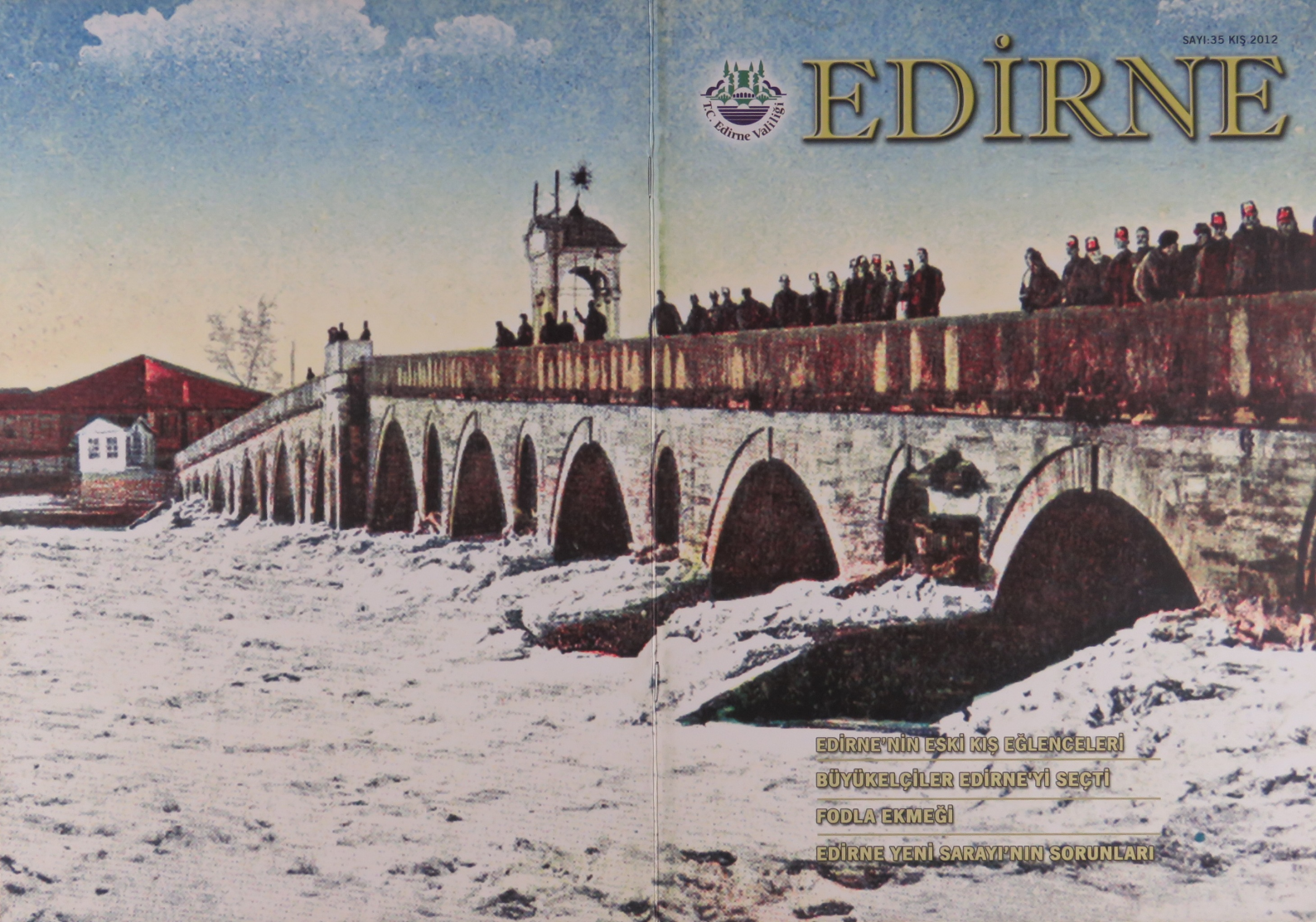

EDİRNE

EDİRNE'NİN ESKİ KIŞ EĞLENCELERİ

BÜYÜKELÇİLER EDİRNE'Yİ SEÇTİ

FODLA EKMEĞİ

EDİRNE YENİ SARAYI'NIN SORUNLARI

Fotoğraf: M. Edip Ağaogulları arşivinden

2 HABERLER

6 EDİRNE'NİN ESKİ KİŞLARI VE KAYBOLAN BİR KİŞİ EĞLENCESİ
Ayhan TUNCA

9 MURAT TUĞRUL'UN OBJEKTİFİNDE SON KIZAK YARIŞI

12 ESKİ EDİRNE'DE, KİŞİ EĞLENCELERİNDE "BUZ BAYIRLARI VE BUZ KAYMA SPORU..."
Ratip KAZANCIGİL

15 FODLAHANE VE FODLA EKMEĞİ
Yaver TETİK

16 ÇELTİK TARIMININ EDİRNE EKONOMİSİNDEKİ YERİ
Necmi BEŞER

19 BÜLENT ÖNİZ'İN OBJEKTİFİYLE ÇELTİĞİN ÖYKÜSÜ

20 BÜYÜKELÇİLER EDİRNE'Yİ SEÇTİ
Abdullah ASLANER

22 EDİRNE YENİ SARAYI (SARAY-I CEDİD-İ AMİRE)'NİN SORUNLARI VE YAPILMASI GEREKENLER
Mustafa ÖZER

26 EDİRNE MÜZELERİNDE ZİYARETÇİ KİYASLAMALARI VE SELİMİYE VAKIF MÜZESİ (Tespitler-Öneriler)
Ayhan TUNCA

28 EDİRNE - KARAAĞAÇ TURİZMİNİN YAKIN GELECEĞİNDE T.Ü. GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ
Ahmet Sinav

30 SELİMİYE VAKIF MÜZESİ
Hüseyin Özer

32 EDİRNE'DEKİ ÖNDÖRDÜNCÜ VE ONBEŞİNCİ ASİRLARA AİT İMARETLER (AŞEVLERİ)
Heath W. Loyly

Çifte Nişanlı Şehir

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı'nın (UNESCO), 17. Genel Kurulunda 16 Kasım 1972 tarihinde "Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunmasına Dair Sözleşme" kabul edilmiştir. Türkiye tarafından 1982 tarihinde kabul edilen bu sözleşme gereği Uluslararası önem taşıyan ve bu nedenle takdire ve korunmaya değer doğal oluşumlara, anıtlara ve sitelere "Dünya Mirası" statüsü tanınmaktadır.

1972 yılından beri bütün insanlığın ortak mirası olarak kabul edilen kültürel ve somut olmayan eserler UNESCO tarafından Dünya Kültür Mirası Listesi'ne almaktadır. Türkiye'den 10 kültürel ve 8 somut olmayan olmak üzere 18 değerini yer aldığı bu listedeki eserlerin iki tanesi Edirne'ye aittir. Kırkpınar Yağlı Pehlivan Güreşler ve Selimiye Camii. 2010 yılında Kırkpınar Yağlı Pehlivan Güreşler somut olmayan, 27 Haziran 2011 tarihinde de Selimiye Camii kültürel daldaki Dünya Kültür Mirası Listesi'ne girdi. Bu ki değerlerle Edirne, iki gövdesinde çifte nişanlı taşyan bir şehir konumundadır. Türkiye'de hiç örneği olmayan bu durum dünyada da sadece birkaç şehirde bulunmaktadır.

Edirne olarak, 2011 yılının son üç gününü, çok büyük bir organizasyona ev sahipliği yaparak geçirdik. Dışişleri

Bakanlığı'nca düzenlenen IV. Büyükelçiler Konferansı'nın diplomasi ile halk arasındaki meşruiyet ilişkisini kurmayı hedefleyen ikinci bölümü 28-30 Aralık 2011 tarihlerinde Edirne'de gerçekleştirildi. Edine olarak, Valiliğimizden sokaktaki insanımıza kadar her kurum ve kişi ile bu büyük organizasyona ev sahipliği yaptık, çalıştık ve bu büyük organizasyondan yüzümüzün aklıyla çıktık.

Edirne bir külliyeleşir şehirdir. Külliyelerin içerisinde yer alan önemli birimlerden ikisi de İmarethane ve Fodlahanelerdir. Evliya Çelebi Seyahatnamesi başta olmak üzere birçok tarihi kaynaktan yer alan Edirne'nin meşhur imarethaneleri ile II. Bayezid Külliyesi Fodlahane'sini bir başka gözle inceledik. Fodlahane'de pişirilen Fodla Ekmeği'ni ise araştırmamız ötesinde pişirme tadına baktık ve günümüze getirdik.

Kısa bir müddet süren ayrıltıktan sonra yeni yüzümüz ve anlayışımızla yeniden birlikte olmamız mutluluğu ile yeni sınırlarımızda Fodla Ekmeği'nde olduğu gibi Edirne'yi ve Edirne'nin değerlerini anlatmaya ve tanıtmaya devam edeceğiz.

Gökhan Sözer
Edirne Valisi
Governor of Edirne

EDİRNE

Kış 2012 Sayı:35

Üç Aylık Yerel Süreli Yayın

İmtiyaz Sahibi:
Gökhan Sözer
Edirne Valisi

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Hülya Bodur
Yayın Yönetmeni:
Abdullah Aslaner
Yayın Koordinatörü:
Ercan Dabanı
Yönetim Yeri: Edirne Valiliği
Basın ve Yayın İlişkiler Müdürü/üğü
Hükümet C. Vlayet Binası Edirne
Tel-Faks: 0284) 213 241 07
valilik.basini@edirne.gov.tr

Edirne: Ayhan Tunca
Görsel Yönetim: Tunç Uçer
Tasarım: Oğuz Nalbant
Yapımı: Yöre Yayıncılık
Mühürün Genel İş Merkezi Kat:2
No:125 Edirne Tel:0284.213 13 84
Edirne İl Özel İdareisi
tarafından bastırılmıştır.
Basım Yeri:
İnkilap Kitapevi Basma Tesisleri
Yeni Bosna, İstanbul

Temin edilecek yerler:
Edirne Valiliği
Basın ve İktisat İşleri Müdürlüğü
Turizm İnfomation
Hürriyet Meydanı Edirne
Balkes Kitabevi
Mühürün Genel İş Merkezi
Zemin Kat Edirne
Yöre Yayıncılık
Mühürün Genel İş Merkezi Kat:2
No:125 Edirne
Kapak Fotoğrafı:
Mehmet Edip Ağaogulları arşivi

Hıdırlık Tabyası'na 5,5 milyon TL

Edirne'nin en büyük tabyası olarak bilinen Hıdırlık Tabyaları'na 5,5 milyon TL'lik ödenek çıktı. İhaleye çıkarılan tabyaların Edirne'nin tarih ve kültür turizmine önemli katkı sağlaması bekleniyor. 1912 Balkan Savaşı'nda Edirne'nin savunulmasında önemli bir yere sahip olan Hıdırlık Tabyaları'nın restorasyonunun, savaştan 100'üncü yıldönümünde tamamlanması hedefleniyor...

Vali Gökhan Sözer'den yatırımcılara davet

Edirne'nin Yıldırım semtindeki Hıdırlık Tepesi'nde bulunan ve 31 tabya içinde en büyükü olarak bilinen Hıdırlık Tabyası'nın onarım ve restorasyonunda harcanacak üzere 5,5 milyon liralık ödenek gönderildi.

10 Kasım 2011'de ihalesi yapılan, tarih-turizm noktası olarak düzenlenmesi öngörülmekte olan Hıdırlık Tabyası konusunda bir açıklama yapan Vali Gökhan Sözer şöyle konuştu:

"1912-13 Balkan Savaşları'nda 31 tabyanın en önemlisi olan bu tabya Şükri Paşa tarafından karagah olarak kullanılmış. Hedefimiz bu tabyanın onarılacak bir yıl içinde ziyarete açılmasıdır; ancak aksilikler olursa bu süre uzayabilir."

Restoration of "Hıdırlık Tabyası" (Hıdırlık Bastion)

Hıdırlık Tabyası, one of the most important bastion around Edirne, which carried an important role during the Balkan Wars (1912-1913) is under restoration. Local Governor Gökhan Sözer explained that restoration of the Bastion will be completed by the 100th Anniversary of the Balkan Wars. The share of the budget for restoration is 5 Million TL.

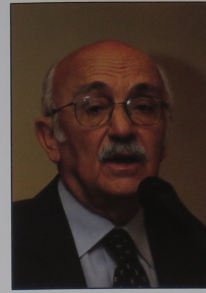
Edirne Valisi Gökhan Sözer, "Edirne Organize Sanayi Bölgesi'ni, canlandırmak ve daha fazla yatırımcı burada üretme ikna etmek için çaba sarf ediyoruz" dedi.

Vali Sözer, Edirne Organize Sanayi Bölgesi'ndeki yatırımcıları ziyaret ederek, faaliyetleri hakkında bilgi aldı. Sözer, ziyaret sonrası yaptığı açıklamada, OSB'de alt yapı çalışmalarını tamamladıklarını ve yatırımcılara Edirne'ye davet ettiklerini söyledi. Edirne'nin, tarım ve hizmet sektörüne ekonomiyi önemli katkı sağlayan bir il olduğunu ancak sanayileşmesini tamamlanmadığını anımsatan Vali Sözer, günları kaydetti.

"Edirne, bugüne kadar sanayileşmesini tamamlamamıştır. Kentle, insanla ve çevreyle barışık bir sanayileşmenin

Edirne'de de gerçekleşmesini istiyoruz. Edirne Organize Sanayi Bölgesi'ni, canlandırmak ve daha fazla yatırımcı burada üretme ikna etmek için çaba sarf ediyoruz. Buradaki sanayicilerin sorunlarıyla ilgileniyoruz.

Önümüzdeki aylarda bin 270 dönümlük OSB alanını genişletme alanıyla birlikte burayı en az 3 bin dönüme çıkaracağız. Ayra bugün buraya gelen yol, tur ulusuna cevap verecek durumda değildir. Bu yıl, su anda Karayolları yatırım programında. Buraya ulaşan yolları, yapılacak iyileştirmelerle tarıma çabucak gelip gidebileceği bir standarta kavuşturacağız. Burada ki alt yapı çalışmalarını büyük oranda tamamladık."

Metin Sözen

Uzunköprü'de 2 Aralık 2011 Cuma günü gerçekleştirilen 'Tarihi Kentler Birliği' toplantısında konuşan ÇEKÜL Vakfı Başkanı ve Tarihi Kentler Birliği Danışmanı Metin Sözen, birliğin kuruluşunun onuncu yılında yapılan ve hedeflerine değindi.

Bu toplantıların ikinci geniş katımlı Edirne'de, ikincisini ise Tekirdağ'da yaptıklarını belirten Sözen, "Geniş katımlı

"Öncelik kültür turizmi"

ÇEKÜL Vakfı Başkanı ve Tarihi Kentler Birliği Danışmanı Metin Sözen, "Edirne'de kültürel öncelikli turizm dışında bir şey istemiyoruz." dedi.

yapılan bu toplantılar ışığında genel bir çerçeveye ortaya çıktı. Trakya'daki bütün yerleşme birimleri Türkiye'nin içindeki ağırlığı, sınırları Bulgaristan ve Yunanistan'dan gelen arkadaşlarla beraber açılım politikaları içinde, nasıl bir yerel yönetimler birliğine kavuşacağımıza tartıştı. Bu toplantıda ise, artık üniversitelerimiz, kuruma kurulları, Kültür Bakanlığı ve diğer kuruluşlar birbiriyle itisnekten çok, ama başlıklarında buluşmak ve beraberliğini alını çizerek ne de ilkemizin üstü dolu kültürel mirasın kayışına sebep olacak zararları artık yer vermek istemiyoruz. Edirne evanternini tamamladığımızda büyük bir sorun çözümlü olacaktır. Bu evanterni bitirmeye Bakanlık, İstanbul ve Bursa arasında bir bağlantı olduğunu görecektiniz. Bursa evanternini tamamladığımızda Edirne'deki tarihi izler de meydana çıkacak. Trakya'nın da bizim geliştirdiğimiz

kavramlara entegre olması gerekmektedir. Edirne'de miras çok büyük, isimiz çok, ama yapılmış işlerde var. Edirne geziminde yapılmış yollarla daha önce işçilikten yakın arkadaşlarımızın müşterileri dolu olduğunu gördük.

Edirne'de kültürel öncelikli turizm dışında bir şey istemiyoruz. Turizm, kültür ağırlıklı, dışlanıklar pekiştirici ve ululararası ilişkileri geliştirici bir nitelikte olmaması istiyoruz. Bu açıdan bu toplantıda yapacağımız tartışmalardan doğacak olan fikirler bundan sonraki toplantılarda bize yol gösterecektir."

Priority is Cultural Tourism

Prof. Dr. Metin Sözen pointed out that "We demand giving priority to cultural tourism which would improve friendship and international relations" while his speech at the meeting of Union of Historical Towns in Uzunköprü, Edirne.

Kaleiçi haritasını inceledi

Vali Gökhan Sözer, atlas kumaş ile yapılan orijinal Kaleiçi haritasını inceledi.

Edirne Belediye Başkanlığında bulunan Atlas üzerine yapılmış Kaleiçi haritasını inceleyen Vali Gökhan Sözer, haritanın onarılması için gerekli çalışmaları başlanmasını talimatını verdi. Kaleiçi'nin imar durumunu gösteren ve Osmanlıca haritaların haritanın çok özel bir çalışma olduğunu belirten Vali Sözer, "Harita once kaçığı basılmış ve daha sonra arklarına

Atlas kumaş işlenmiş. Osmanlıca sokak isimlerinin yazıldığı harita, Kaleiçi'nin geçmişini günümüze taşımış. Bu nedenle onarılması için talimat verdim. Onarımdan sonra ise orijinal bir boyutu Valilik girişine asacağız" dedi.

OSMANLILCA OKUDU

Belediye İmar İşleri Görevlisi Dinçer Asar tarafından getirilen Kaleiçi haritasını inceleyen Vali Gökhan Sözer, harita üzerinde bulunan Osmanlıca isimleri okuyunca, Osmanlıca bilgilisi de ortaya çıkmış oldu.

"2011 uğurlu ve kazançlı"

Edirne Valisi Gökhan Sözer, makamında yaptığı açıklamada, 2011 yılında Avrupa'da baş gösteren ekonomik krizle Avrupa'ya şımın olan Edirne'yi de olumsuz etkilediğini söyledi.

2011 yılı içinde Edirne'nin hem ekonomik olarak hem de sosyal hayatındaki gelişmelerinde yükselmesini devam ettirgen ifade eden Vali Sözer, şunları kaydetti: "2011 komsularımızda bir takım ekonomik sıkıntılar baş gösterdi. Orada baş gösteren krizler bizi de olumsuz etkiledi. Ancak Edirne gerek ekonomik gelişmelerinde gerek sosyal hayatında 2011 yılı içinde de bir yükseliş göstermiştir. Kentimizi ziyarete eden turist sayısı artmıştır, ekonomik hayat ve oküller artmıştır, huzur ve güven eden yükselmiştir. 2011'in uğurlu ve kazançlı bir yıl olduğunu ifade edebiliriz.

Trend, olumlu anlamda yükselmiştir. 2012 yılı için Avrupa'da ekonomik durgunluk beklenmektedir. Ancak Türkiye'nin ve kentimizin dinamikleri ve potansiyeli tam durgunluktan fazla etkilenmeyeceği tam tersi bundan fırsatlar yaratarak istifade edeceği yönündedir."

Selimiye Dünya Mirası Listesi'nde

Osmanlı İmparatorluğu'nun ikinci başkenti olan Edirne'nin en önemli anıtsal eserini ve şehrin silüetini taşıyan Selimiye Camii ve Külliyesi, 16. yüzyıl'da Sultan II. Selim tarafından yaptırılmıştır. İnce ve zarif 4 minareye sahip, büyük kubbeyle görkemli Camii, iç tasarrufla kullanılan ve döşememin en iyi örnekleri olan taş, mermer, ahşap, sedir ve özellikle çini motifleri ve ince işçilikleri ile kubbeye ve kemerlerindeki kalem işleri, mermer dışıyeni avlusu ve yapıyla bağlantılı el yazması kitaphanesi, eğitim kurumları, dört avlusu ve arastası ile Mimar Sinan'ın ortaya koyduğu bir kültür şaheseridir.

başarıyı sağlayan ekipin tüm üyelerine UNESCO Genel Kurulu önünde bir kez daha teşekkür etti.

Inanmış Genç Ekibin Başarıları

UNESCO Başvuru dosyası 2007-2011 yılları arasında Edirne Belediye'sinde oluşturulan bir ekip tarafından hazırlanmıştır. Uzun yılların başarıya ulaşılması için örnek alınacak bir model olmaması, yasal düzenlemeleri yeterince uygulanmasını bulmasını, yapılacak işlerin uzun ve yorucu bir süreç kapsamına nedeniyne dâhil ve yoğun çalışmaya uygun genç bir ekip oluşturuldu. Uzmanlık gerektiren konularda Belediye içinden veya dışından kısa süreli destekler alınarak birlikte tüm dosya gereği göndürüldü bir çalışmaya hazırlandı.

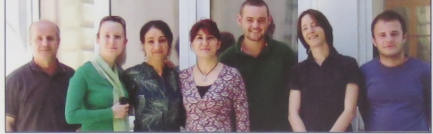
Ekibin yönetimini Alan Başkanlığı görevini üstlenen Şehir Plancısı Namik Kemal Döleneken yürüttü. Zorluklar bir bir aşıldı, ortak çalışma

UNESCO Dünya Miras Öcütleri (Kriterleri)

Eserler UNESCO Miras Listesine girebilmesi için belli kriterlere uymak zorundadır. Selimiye Camii ve Külliyesi:

Öçüt (i) Edirne'de yer alan Selimiye Camii ve Külliyesi insanlığın yaratıcı dehasasının en güzel örneklerine sahiptir. Mimar Koca Sinan'ın bir şaheseri olması.

Öçüt (ii) Selimiye Camii kubbeye, taşma sistemi, bezemeleri, yerleşim planı, mimari ve

UNESCO masası ekibi

teknolojik uyumu, şehir silüetini taşıyan ve serin ve vakat sistemi olarak tarafsızlı hayata ulaştırıldığı ve de insanlık tarihinin belli bir döneminin ve Osmanlı İmparatorluğu'nun sanat türünün zirvesini temsil etmesi nedeniyle listeye girme hakkı kazanmıştır.

2010 yılı başında Selimiye ile birlikte UNESCO'ya adaylık dosyası sunulan 42 dosyanın 25'i Haziran 2011'de yapılan toplantılarda Miras Listesi'ne alındı. Selimiye, 27 Haziran 2011 tarihli oturumda UNESCO Dünya Miras Komitesi tarafından "Dünya Miras Listesi"ne girme için gerekli bütün özelliklere sahip olduğu ve korunması için alınması olan önlemlerin de yerinde olduğu vurgusu ile hiç tartışılmadan, birliğinde kabul edilen 5 eserden biri oldu.

13 Yıl Sonra Gelen Mutluluk

Paris'te UNESCO Miras Komitesi 35. Oturumunda Türkiye'yi UNESCO nezdindeki Büyükelçisi Gürcan Türkoğlu Başkanlığında bir delegasyon temsil etti. Delegasyonu Kültür ve Turizm Bakanlığı Yekâleleri ile birlikte Edirne Belediye'sini temsilcileri de yer aldı.

1998 Yılından beri Miras Komitesi'nin ilk kez dosyası sunmanın heyecanı, o birliğe alınan kararların sonra çoklarına dönüştü. Büyükelçisi Gürcan Türkoğlu'nun kısa takviminden sonra seçilen Alan Başkanı Namik Kemal Döleneken delegasyonunun sonundaki Türkiye ve Edirne'ine alına UNESCO delegasyonuna saygılar sunarken, insanistisi bir gayretle çıkargık bu

Alan Yönetimi Başkanı Döleneken

derinleme açık olacak. UNESCO Dünya Miras adaylığı dosyası hazırlanırken belirlenen Selimiye Çevresinde ki 9 alt bölge projelendirilerek, Edirne'ye ve Selimiye Camii'ne yapılan düzenlemeler hayata geçirilecek.

Alan Yönetimi: Birlikte Yönetim Modeli

Hepsinden önemlisi her kurum ya da kuruluş Alan Yönetiminin koordinasyonunda programlandığı çalışmaların uyum içinde gerçekleştirilecek. Ve bu yöneltimle Selimiye ve çevresindeki kentel alanda yer alan tüm yapılar şu sahabi olacak. Cami ve Külliye'nin yapılabi Vakıfları da, Camiide edile yöneten, Müftülük de, Çevrede alanların ve yolların sahibi Belediye de, bölgede bir çok birimle sorumluluk alan Valilik de, arastırma ve uygulama da her zaman konunun içiside olması gereken Üniversite de, alanda tedavi yapan esnafı da, Meslek örgütleri, duyarlı kişiler de, vakti yürüten Kültür ve Turizm Bakanlık da birlikte yönetime modeline eşit şartlarla yer alacaklar.

Selimiye Camii ve Külliyesi Artık İnsanlığın Ortak Mirası

Burdan böyle Selimiye Camii ve Külliyesi ile omni çevreye en toplanada 150.000 m2'yi bulan koruma alanı insanlığın ortak mirası olarak, yerel organlar ve uluslararası örgütler ile birlikte oluşturulacak, eğitim ve takip sistemleri ile güçleştirilecek ve korunacak. Oluşturulan Alan Yönetimi'nin kabul ettiği ortak program UNESCO uzmanlarında da

Büyükelçisi Gürcan Türkoğlu başkanlığında Türkiye Delegasyonu

"Ata yadigarı eşsiz emanet: Edirne"

Anadolu Ajansı Edirne Bölge Müdürlüğü'nce Edirne ve Türkiye'nin tanıtımına katkı sağlamak amacıyla Bulgaristan'ın Kırcaali kentinde gerçekleştirilen "Ata yadigarı eşsiz emanet: Edirne" fotoğraf sergisi büyük ilgi uyandırdı...

Balkan ülkelerinde sergilenmesi amaçlanan fotoğraf sergisinin Bulgaristan'ın Kırcaali kentinde Kırkansan Galerisi'ndeki açılış öncesi konuşan Edirne Valisi Gökhan Şer, Kırcaali'de Edirne'nin ortak tarihini, coğrafyasını, geçmişiyi ilişkilendirilerek, etniye kalkması halinde çok uzun bir konuşma yapmak zorunda kalacağını söyledi.

Anadolu Ajansı'nın hazırlanmış olduğu ve Kırcaali'den başlayan "Ata yadigarı eşsiz emanet: Edirne" fotoğraf sergisinin Edirne'nin yüzünü sansat ve estetik açıdan çok iyi ızah ettiği vurgulayan Şer, serginin hazırlanmasını çok hayrancayalı Kırcaali Kültür Sanat Derneği yöneticilerine teşekkür etti.

Türkiye'nin Filibe Başkonsolosu Ramis Şer de Anadolu Ajansı Edirne Bölge Müdürlüğü'nce hazırlanan bu serginin kendisi için çok büyük anlamı olduğunu söyledi.

Kendisini Edirne'de yaşayan bir ailenin ortak olduğunu anımsatan Şer, "Konsolos olarak doğup büyüdüğüm kentin sergisini Kırcaali'de açmak benim için bir onurdur, gururdur" dedi.

Kırcaali Valisi İvanka Tausanova da Kırcaali kentinde açılan bu fotoğraf sergisinin çok büyük anlamı olduğunu bildirdi. Bulgaristan ve Türkiye'nin iki kıyısı ülke olarak çok iyi ilişkiler içerisinde ve bir çok

ortak noktaları bulunduğunu anımsatan Tausanova, sanatın evrensel bir olay olduğunu ve insanların, toplumların bir araya getirdiğini, Anadolu Ajansı'nın açması olduğu bu serginin bunun kanıtı olduğunu ifade etti.

Anadolu Ajansı Görsel Haberler Daire Başkanı Ömer İlhan Tekel ise Anadolu Ajansı'nın milli mücadele sırasında 6 Nisan 1920'de kurulduğuna belirtti.

Anadolu Ajansı'nın, Türkiye'nin ilk milli kuruluşu olma gururunu yaşadığını vurgulayan Tekel, kuram olarak gelişen teknolojiyle de kullananlar geldi ortalamda 700 fotoğraf Türkiye'ye ve dünyaya servis ettiği söyledi.

"Ata yadigarı eşsiz emanet: Edirne" projesiyle, Edirne ve Türkiye'nin Balkan ülkelerinde tanıtılması amaçlandı. Yerele tatlıları, kültürel ve tarih öğeleri, din hoşgörüsünü de sanatlarına yakışık 41 fotoğrafın yer aldığı "Ata Yadigarı Eşsiz Emanet: Edirne" adlı sergi, Bulgaristan'ın Kırcaali kentinde başladı. Tüm Balkan ülkelerine ulaşmayı hedefleyen sergi projesinde AA Bölge Müdürü Derya Sarılar, muhabirler Rahmi Çınokur, Salih Baran ve Hakan Mehmet Şahin, Muhsin Sağlam'ın yanı sıra Edirne'de çekimler yapan İstanbul Bölge Müdürlüğü Foto Muhabiri Sinan Gül ile Van Bölge Müdürlüğü muhabiri Ali İhsan Öztürk'ün fotoğrafları yer alıyor.

A Glorious Ancestral Heritage: EDİRNE

A photo exhibition, named as "A Glorious Ancestral Heritage: EDİRNE", realized in Kırcaali Bulgaristan by the Anatolian Press Agency with contribution from the Kırcaali Association of Culture and Artın Kırcaali (Bulgaria).

Şehit Polis Cem Kerman ve eşi Dilay'a veda

Tunceli'de bir hal sahada futbol oynarken saldırıya uğrayarak şehit olan 27 yaşındaki komiser Cem Kerman Edirne'de, öğretmen eşi Dilay Kerman ile Ankara'da toprağa verildi. Tunceli Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şube Müdürlüğüne bağlı Cinayet Büro'da görevli 5 yıllık polis memuru Komiser Cem Kerman ile öğretmen eşi Dilay Turan Kerman'ın şehit olduğu haberi, Edirne'deki baba evinde büyük üzüne neden oldu. Meydan Mahallesi Asmalı Meşci Sokak'ta yaşayan Kerman ailesine acı haber öğullarının meslektaşları tarafından verildi. Şehit Cem Kerman'ın cenazesi önce Meydan Mahallesi'ndeki baba evine getirildi. Daha sonra Edirne Valiliği'nde düzenlenen tören ardından Selimiye Camii'nde kılınan öğle namazının müteakip toprağa verildi.

EDİRNE'NİN ESKİ KIŞLARI VE KAYBOLAN BİR KIŞ EĞLENCESİ

■ Ayhan TUNCA⁹

Kar yağışlarının fazlaca olduğu eski karlı buzlu Edirne kışlarının vazgeçilmez eğlencelerinden biri de kar ve buz üzerinde yapılan kızak yarışlarıdır. Bu yarışların sonucunu 1985 kışında yarıyordu.

Her duyarız, "Eski kışlar çok artık..." Yaşı elliye yakın veya sonrakiler, önemli ölçüde, onaylar bu değerlendirmeyi: "Evet yaa... Eski kışlar çok artık..." Günlük hayatımızda, küresel bir iklim değişikliğinin de vurgulayan bu söylem, bilimsel değerlendirmelerle desteklenen, evrensel bir sorundur, ne yazık ki...

Kaybolan ve sonucunu, 1985 yılında, Edirne Belediyesi öncülüğünde gerçekleşen,

19. yüzyıl sonlarında Edirne'deki nehirler-donmuştu

Edirne geleneksel kış eğlencelerinden Yakıcı Yarışları da, bu olumsuz sürecini, yakıcı sonuçlarından biri sayılabilir...

Biz önce, Edirne'nin eski yıllardaki kışlarından, sonra da, şu güzelim kızak yarışlarının sonucundan, 1985'ten, söz edeceğiz...

Söz konusu yarışların, nerelerde, ne şekilde ve hangi kurallarla gerçekleştirildi yapıldığına ilişkin bilgiler ise, sonraki sayfalarda ve Ratiip Kaanacığı'nın bir çalışmasında dile gelecektir...

1657... "BU SENE EDİRNE'DE, FAZLACA KAR YAĞIP, ÖRNEĞİ GÖRÜLMEDİK BİR KIŞ OLDU"

Edirne'de Naima Tarihi ile kayıtlara geçen 1657 kışı, o yıllara ilişkin, çok ilginç kış bilgileri ile sunar: "Tanrı'nın buyruğu ile bu sene Edirne'de fazlaca kar yağıp, örneği görülmedik bir kış oldu.

Şehir her yanında araba yolları kapandı. Edirne ve çevresinde büyük bir

kıtlık oldu.

İsınmak için yacacak odun bulunmadığından, birçok faydalı ağaç kesildi. Bu da yetişmedi, halk, evlerini yıkıp tahtalarını yakmaya başladı.

Bir tahtayı elli ve bir direği yüz akçeyle satarak birçok sermaye elde ettiler.

Saray hademeleri, padişahın buyruğu ile, saray bahçesinde olan yüksek ve viz ağaçlarını ve diğer ulla ağaçları kesip odun yerine yaktılar.

Kışın son günlerinde de Tunca nehri taştı ve saray bahçesi denize döndü. Açılması hiçbir zaman mümkün olmayan demir kapı üzerine hücum eden nehir suyu, eşikten içeriye akarak, hamam küllühanı yakıma kadar yayıldı.

Bazı inanılır, bilirkişilere sorulduğunda, böylesine bir kış görmediklerini söylediler. Benin türü yokluklar ve sıkıntılar ile geçen kış sonunda bahar gelince cefatran zahire ve odun gelip, bolluk oldu...

"YIL 1892... ODUNUN OKKASI ELLİ PARA... VALİ ŞİİR YAZDI, BADI EFENDİ NAZİRE SÖYLEDİ..."

1892 yılı Edirne kışını anlatan kayıtlardan ise, şu çarpıcı notları okuruz: "Kar yağmış, yollar kapanmış, kömürün okkasi elli ve altmış paraya çıkmış ama, yine de bulunmaz olmuştur.

Odunun arabası iki-üç yüz kuruşa fırlayarmış; halk, meyve ağaçlarını kesip odun yapmış; derken, kar erimeleri başlamışa, her yer su altında kalmış, öklerin mahvolmuş..."

Evet!
O yılların Edirne Valisi, ünlü Saat Kulesi ile de andığımız Edirne valileri içinde en popüler olarak bilinen) Ahmet İzzet Paşa'dır...

Ayrıca bilimiz ki; bu vali, bir hattat olduğu gibi, şairdir de...
Vali Bey, tanığı olduğu o soğuk Edirne

günlerinden ve yaşananlardan çok etkilenir; oturur, şu dizeleler doker duygularını:

"Buz bağladı bu kış taşın enhar (rmaklar,çaylar) stübe- sü (her tarafa,her yanda)

Yekrenk oldu arz-u seması Edirne'nin
Bak sırrı-ı hakka dest-i felek fers-i cam edip
Aynileştii şimdi fezası Edirne'nin."

VE SONRAKI YILLAR...

25 Aralık 1895...

Kış ve kar, şiddetlendi...

İşi, -10 dereceye düştü...

Karn yüksekliği; yer yer, bir metreyi bulmuş; İstanbul ve Avrupa bağlantısı kesilmişti...

28 Aralık 1933...

Kış erken başlamış, şiddetli soğukların bastırması sonunda nehirler donmuş ve gelirdirne yaşan güçleşerek, odun ve yacacak sıkıntılar çekilmişti...

21 Ocak 1942...

Trakya'da büyük kara kış yaşanmış, okullar tatil edilmiştir...

5 Şubat 1954...

Bu sene, görülmemiş kış, adeta, afe

1985 yılı kışında karlarla kaplı Muradiye Camii ve çevresi

halini almıştır...
6 Şubat 1956...

Yağan kar yüzünden yollar kapanmış, haberleşme düzüm, okullar bir hafta tatil edilmiştir...

24 Ocak 1963...

Soğuklar ve kar yüzünden hayat drama noktasına gelmiş, çevre ile bağlantı kesilmişti...

4 Şubat 1991...

Şiddetli soğuklar yüzünden, ısı -15 dereceye düşmüş, sular donmuştur...

ödaller verilir...

Edirne'nin en meşhur kızak yerleri: Köprüce bayırında, Muradiye'de, bir de Yenimare'te 'Bademliktedir..."

SON KIZAK YARIŞLARI 1985 YILINDA GERÇEKLEŞTİ...

Bu yarış, 25 Şubat 1985 günü, bir gelenegi yeniden gündeme getirmek ve yaşatmak etkinliği biçiminde gerçekleştirilmiştir...

Organizasyon, Edirne Belediyesi ile Edirne Spor Kulübü'nün öncülüğü, gözetim

KAYBOLAN GELENEKSEL KIŞ EĞLENCİMİZ "KIZAK YARIŞLARI'NA GELİNCE..."

Osman Nuri Peremeciyi göre, mesvin değişiklikleri ve giderek ilgisiz kalmış olmasa nedeniyle kaybolan ve bizim burada bir kış eğlencesi olarak andığımız Kızak Yarışları, aslında bir spordur...

Bir kış sporu...

Edirne'de Eski Spurlar başlığı altında ele aldığımız konu için şunları yazmıştır, Peremeci:

"Edirne'de, hala önem verilen hususi bir de kış sporu vardır ki; bu spor, çok yerde olmadığı veya unutulduğu için onu da burada yazmadan geçemeyeceğiz:

O da, kış günleri kar ve buz üstünde kızak koşmaktır..."

Başka yerlerde nasılsa bu kadar önem verilmez, daha doğrusu, küçük çocuklara kalan bu sporu, burada, eskiden beri çok önem verilmekte, kış günleri kar vere dışına; gene ve ihtiyaç herkes kızak sporuna koşmaktadır.

Bu koşular, yerde kar durtulduğu kadar, her gün sabahın geçe yarınlar kadar sürer, çalınan davullar ve zurnalarla kızak yarışına çakanlar heveslendirilir ve birinci olanlara

Son kızak yarış 1985 kışında Köprüce Bayırı'nda yapıldı

**Dönem Belediye Başkanı
Ecz. İbrahim Ay**

ve sorumluluğunda yürütülmüştür...
Küçükpazar Semti'nin Arnavutbayırı'nda, yaklaşık 500 metrekare alan, bu amaçla hazırlanmış, çeşitli yerlerden kar taşınarak, akşamları belediyeye ekipleince sulanmak suretiyle buzlanması sağlanmıştır.

Yarışma, daha çok orta yaş grubunun ilgisini çekmiş, bu yarışmacıların, yarışma öncesinde sunma amacıyla, birkaç kez kaydığ gözlenmiştir...

DÖNEMİN BELEDİYE BAŞKANI İLE SON KIZAK YARIŞLARI HAKKINDA BİR SÖYLEŞİ...

1985 yılında gerçekleşen son kizak yarışlarını, 16 yıl aradan sonra, dönem Belediye Başkanı İbrahim Ay'a sormuştuk: "Kizak yarışlarına katılarak, o günü doğrudan yaşadığınız olmuş muydu?"

"Çocukluk yıllarımda pek çok Edirneli gibi, ben de, kizak yarışları ile ilgiliydim... Çocukluğumuzun en güzel

eğlencelerinden idi... Yarışlara, rahimeli ağabeyim ile gider, çok zaman, bir de katılırdık... Ağabeyim, bu yarışları asla kaçırmazdı.

Sanyorum 1955'te Fil yokuşunda mahalle gençleri tarafından bir yarış düzenlenmişti... Biz de gittik...

Yarışmaya katılanlara küçük bir parçaları vermişlerdi ki, göğüslerine ilâştirsinler, işaret olsun diye... Ben, bana verilen, iğnelmek yerine ağzımda tutmuşum... Küçük, koyu renkli bir parçası, yarışma boyunca ağzımdaydı; yarışyorduk... Bir ara, ne göreyim! Bez ıslanca, boyası çıkıncı; kopya kalemlerimin rengindeki o boya, ağızımı ve dudaklarımı mor mor renge sokmuştu...

Ana aldırım kin!"
"1985 yılında, yani sizin belediye başkanlığı döneminde nasıl gününde gelmişti?"

"Bu yarışları; Edirne'de, ırf ve adelerimiz arasında, önemli bir yer vardır...

Uzun yıllardır yapılmıyordu... Yaşamalı diye düşündüyordum... Sonra bir gün, karlı bir günde, yine aklıma geldi; belediye müdürleri topladım ve konuyu açtım... Toplantıda; Allah rahmetiylesin, Yaz İşleri Müdürü Necmi Altınok, Temizlik İşleri Müdürü Orhan Furtun, Zabta Müdürü Murat Şahinler ve İtfaiye müdürü Havatı Kısmı vardı...

Konuşuk...
Uygun görüldü; karar verdik...
"Hazırlıklar nasıl gerçekleşti?"

"Her belediye müdürü kendi ekibini devreye soktu... Çevreden kar toplayıp yokmuş, yarış alanına taşıdılar... Akşamları, itfaiye, su taşıdı ve oraları suladı... Buzlanma sağlandı... Mahalleli ve özellikle mahalle gençleri yardımcı oldu... Ağabeyim, özel kizak yaptırmıştı..."

"Zorluklar?"
"Mahalleli, bir gün için, yolu kullanamamış oldu; o kadar... Ama pist hazırlığı ve kullanımı için bu şartı ve anlayışı karşıladıkları gibi, yardımcı da oldular..."

Parasal anlamda yani maliyet olarak belediyeye ekstra bir yük getirmeydi...

Ancak izleyenler ile pist arasında düzenleme zorlukları yaşandı; muhtemel tehlikeleri önlemek için, zabıtalara, epeyce yordudular ve izleyenlerin yarış pistine sarkmalarını engellemeye güçlük çektiler..."

"Bu yarışlar tekrarlanabilir, yapılabilir mi?"

"Evet! Şimdi daha kolay yapılır...
"Yapılmalı mı?"
"Kesinlikle! Yapılmalı ve yaşatılmalı..."

Yok olmamalı...
Düşünün hele; Edirne'ye, dışarıdan gelmiş yüzlerce öğrenci vardır ve

**Köpruce Bayırı'ndaki
son yarışta seyirciler**

şehrini bu yanını bilmezler... Belki aralarında yeterince kar görmemiş olanlar bile vardır... Okulların açık olduğu günlerde büyük bir katılım olur..."

"Kim öncülük etmeli?"

"İş belediyeye düşer, katkı olarak valilikten istekler olabilir... Ama en güzeli, komşu mahalle spor takımlarının el atmasıdır... Halk devreye sokulur... Belediye yanında başka kurumlar da teşvik edilir..."

Yarışlar mutlaka ödüllü olmalıdır..."

Yarışçı atlamaçtan atılıyor

SONUÇ VE ÖNERİ

Edirne'nin, geleneksel ve mevsimlere bağlı eğlencelerinden biri olan kizak yarışlarını, bir kış sporu olarak da nitelenebilir, bu yönde ele alarak değerlendirilebilir...

Yıllar boyu, halk tarafından ve kendiliğinden düzenlenen bu yarışların sonucunu, bir belediye organizasyonu biçiminde gerçekleştirmiş ki, adı geçen uygulamaları bizlere, konunun bir kültür değeri olarak yaşatabilinceye kadar, önemli bir örnek ve dayanak teşkil etmektedir...

İklimin el verdiği kış dönemlerini, bir sembolik bayır belirlenmek suretiyle, bu yönde değerlendirilebilir ve "Edirne-geleneksel kış sporu-buz kayma" başlığı altında, bu kültürün unutulmamasını sağlayabiliriz...

Ayrıca, kim bilir!
Giderek, bu güzelim Edirne geleneğini, bir turizm konusu olarak ele alabiliriz...
Hafız Rakım kaynaklı fakat Ratıp Kazancı tarafından kaleme alınarak, yerel tarihimize kazandırılmış bulunan bir bilgi zenginliğine de sahip olduğumuza göre... Neden yapamayalım ki!

(*) Araştırmacı - Yazar

Fotoğraflar: Prof. Dr. Murat TUĞRUL

MURAT TUĞRUL'UN OBJEKTİFİNDEN SON KIZAK YARIŞI

Trakya Üniversitesi Öğretim Üyelerinden Prof. Dr. Murat Tuğrul, Edirne'de son kez yapılan kizak yarışmalarını, bir meraklı olarak izlerken, objektifini de çalıştırmış ve aşağıdaki görüntüleri almıştı:

Son kizak yarışlarının yapıldığı Köpruce Bayırı'nda, meraklı ve çevreden gelenleri göstermenin yanında, yarışmacıların son provalarını da tespit etmekteyiz...

Evet! Edirne'nin sonucusu olarak bilinen 25 Subat 1985 tarihli kızak yarışlarında, yarış pistinin iki yanı izleyenlerce doldurulmuş; yarışmacılar, ellerinde kızaklarla yarış pistine yönelmişlerdir...

Bir yarışmacı, yarışma başlangıcında, mahmuzlarını son kez kontrol etmektedir...

Yarış alanına bakan evlerin pencereleri, meraklı komşu kadınların da yer almışıyla, adeta yarışmaya kilitlenmiş görüntüler sunmaktadır...

Atlanbac, yarış pistinin ortalarında ve özel bir noktasında yükseltilmiştir... Burada "Aski Almak" adıyla anılan ve bir sıngın ucuna asılı olan parayı almaya dönük uygulama söz konusudur... Askıya kalkacak olanların arkasından başka yarışçının gelmesi engellenir; aksi halde, bir tehlike söz konusu olabilir... Atlanbacılara, Sütre veya Rampa adı da verilmiştir...

Davulcuların tokmakları inip kalkmaya başlayınca, yarışmacılar da hareketleneceklerdir...

Bu arada; sık görülen olaydan biri de kızığa hakim olamayanların kızaklarından düşmeleridir...

ESKİ EDİRNE'DE, KIŞ EĞLENCELERİNDEN "BUZ BAYIRLARI VE BUZ KAYMA SPORU..."

■ Yrd. Doç. Dr. Ratip KAZANCIGİL (*)

Eski Edirne'nin, sinemasız, tiyatrosuz, radyo ve televizyonsuz uzun kış gecelerinde ve yaklaşık altı ay süren karlı ve buzlu döneminde, acaba, bu şehir halkı, nasıl vakit geçire ve eğlenirdi?

Edirne'yi bu yönüyle araştırduğumuz zaman karğımız başlıca iki olay ekliyor:

1-Kış geceleri düzenlenen hevla sohbetleri.

2-Yine bu mevsimde düzenlenen buz bayırları ve buz kayma spor eğlenceleri.

Şimdi bu bayırlar ve buralarda yapılan kayak oyunları hakkında o günleri yaşamış olup adlarını açıklama bölümünde belirttiğimiz canlı kaynaklardan aldığımız bilgileri, değerli okuyucularımıza sunacağız.

BUZ BAYIRLARI VE BUZ KAYMAK

Buz bayırları ve buz kaymak, eskiden, Edirnelilerin kış eğlenceleri arasında önemli planda yer alan önemli eğlenceler arasında geçirdi.

Bu, yalnız bir eğlence değil, aynı zamanda

bir kış sporu idi.

Bu sporun, Edirne tarihinde özel bir gelenek halmi almış olduğunu görmekteyiz.

Edirneliler bu spora 8-10 yaşlarında başlıyor,60-70 yaşlarına kadar da devam ederlerdi.

EDİRNE'NİN ÜNLÜ BUZ BAYIRLARI

1-GÜZELCEBABA SEMTİNDEKİ
KOPRÜCE BAYIRI

Bu bayır, şimdiki su deposunun bulunduğu yerden başlayıp, Güzelecebaba'ya kadar iner.

2-ARNAVUT BAYIRI VE MURADİYE
BAYIRI

Her iki bayır da Muradîye-Küçükpazar semtindedir.

3-KIRLANGIÇ BAYIRI

Eski Askerî İdadi okulunun önünden başlayıp Barutahne ve İsmail Ağa camisinin bulunduğu yere kadar iner.

4-İMARET BADEMLİK BAYIRI

Yeniimare'tten, Bademlik mezarlığına

uzanan yolun oluşturduğu bayırdır.

5-YILDIRIM SAKALLI BAYIRI
Yıldırım semtinde bulunmaktadır.

Yukarıdaki buz bayırları dışında ikinci derecede önemli sayılan bayırlar ise şunlardır: Kurgunlu firmı civarındaki Tekke bayırı; Taşlık civarındaki Musalla bayırı; Knyktaki Mahmut Ağa bayırı; Güzelecebaba'da Cinci bayır; Beylerbeyi bayırı; Tekkekapı'da Tayakadın bayırı...

Bir de üçüncü derecede bayırlar vardır ki bunlar da mahalle aralarında olup,kayma eğitimi buralarda başlanırdı...

Bundan sonra ikinci derecede bayırlar da, en sonunda ise, birinci derece olanlarda kaymaya geçirdi...

Bu düzenin tam anlamıyla sistemli bir spor eğitimi olduğu görülmektedir ki bu spor dalma küçük yaşlarda ve daha basit koşullarda başlanıp yaşarın ilerlemesiyle beraber çitalar da yükselmekteydi...

BUZ BAYIRLARININ HAZIRLANMASI

Buz bayırları, hava ısısının sıfır altı 3-4 dereceye düşüğü zaman hazırlanırdı. Buz bayırları, her semtin deliklanları, yine o semtin yaşlılarının yönetiminde hazırlanırdı.

Akşamüzleri, gerek yörelerinin, gerek diğer yörelerden gelen delikanlılar toplanarak küfelerle taşıkları karları kükrelerle bayra döser, sonra da, yine taşıkları suları, döşenmiş kar üzerine döklerdi...

Daha sonra, bayırın tam orta yerine, iyice sulandırılmış karlardan 40-50 santim yüksekliğinde bir set yaparlardı ki, bu buzdan, bir Atlanbaç oluştururdu; tipki, engelli spor yarışmalarında olduğu

gibi...

Yukarıdan gelen kazaç, Atlanbaç'ın üzerinden fırlar, kayıcının ustalığına ve yönetime göre, 8-10 metre ileriye düşer ve bu nedenle de hız artar...

HAZIRLIKLAR PERŞEMBE GÜNÜNDEN BAŞLIYORDI

Eskiden hafta sonu tatlı Cuma günü olduğu için, Koprüce bayırı özenle hazırlanırdı ve bu hazırlık özel bir önem arz ederdi.

Bu hazırlık Perşembe gününden başlar ve ünlü kayakçıların yönetiminde devamlı ve zurnalarla aletle bir bayram havası yaşanırdı. Bu hazırlığa semt elveri de her türlü yardımlarıyla katılırlardı. Her evden kazma, kirek ve kova alınıp kuşullardan su taşınır, hâşlı, bayır, tüm ilgililerin ve yöre halkının işbirliği ile hazırlanırdı.

Cuma sabahı, yaşlısıyla, gençleyle, büyük bir kalabalık bayırda toplanır, bayırın ortasındaki Atlanbaç yanında, davul zurna ekibi çalmaya başladığında yarışma da, başlams olurdu...

Kayağklar arasında sürat yarışları gözlenir veya önden gideni geçmek için büyük çabalar harcarlardı...

İYİ KIZAK NASIL YAPILIR?

Kızakların iyi ve hızlı kaymaları için çoğunlukla kızlık, şimşir, innap, katırtunağı gibi ağaçlardan yapılması gerekir.

Bu ağaçlardan 40 santim uzunluğunda ve 6-7 santim genişliğinde iki kızak yapılar kesilir; sonra, bu ayaklar, 25 santim genişliğinde döşeme tahtaları ile birbirlerine bağlanır ve bu yolla kalınlaşır olur.

Ayrıca, ayakların birbirinden ayrı kalmasını istenir, altlarından kuşukları çakılır. Kızaka oturma için de, üstüne ince bir şişe konur.

On taraftan, el ile tutulacak dengeli sağlak için, kızaktan ön ayaklarının

başlarına dayandırlı bir ip bağlanır.

Aynı şekilde ayakları arka uçlarına da uzunca bir ip bağlanır.

Bu iplerin geçirilmesi ve bağlanması için de kızak ayaklarının ön ve arka taraflarında burgullar ile düzenci delikler açılır. Ön ve arka ipler bu deliklerden geçirilerek bağlanır.

Kızağ oturan kayıçık, arkadaki ipleri iki tarafından alarak birbirine bağlar. Bu, kızaktan, altından çıkıp kaymamasını sağlar.

Öndeki ipler de elyle tutunca kızaga iyice bağlanırdı.

Baştan kalan bir kolu ve bacakları ile de kızaktan doğru gitmesini, yani, dümen işini ve dengesini ayarlardı.

SKİ KAYAKLARI İLE BENZERLİK...

Görülüyor ki, bir kızaka aramlan tekniği nitelik ve kayıcının güvenliğinin, dengesinin de dümen görevini

sağlama işi gümrütörün ski kayakları ile yarışacak bir düzeye gelmiş bulunmaktadır.

Ve bu gelişme, tebeğin ilkel bir durumu bulunduğu düşünmek ilgililerin sırf deneyim ve işgüdüleri ile elde ettikleri bir sonuçtur.

Bu bakımdan her yönüyle beğeniyeye değer sayılmıdır.

KAYMA BAŞLIYOR!

Buzun genişliği 1,5-2 metredir...

Kızağ bağlanan kayıç, bayırın üst kısmından kendini koyuverir...

Ayaklar ileri uzatılmıyıp, dizlerden itibaren kırılır ve içe doğru toplanır, dengesi sağlayamayanlar devrilir...

Arkasından huzla gelen öbür kayıçlar da, devrilen kayıçya çarpırlarsa tehlikeli durumlarda meydana gelir...

Ancak, bayırın iki yanına sıralanmış seyirciler tarafından kenara alınıp

kurtarırlar...

Yakalanamayıp, aşağı kadar sürükleneler da olur ve bu, sık görülen durumlardan dır...

Bu durum, genellikle Atlanbaç sonrasında yaşanmaktadır ki; kafatası yarımaları, kol ve ayak kırılmaları da yaşadığı olur...

Kızaklar, Atlanbaç üzerinden 8-10 adm ileriyeye atırlar.

İyi kayıçlar, dengelerini bozmadan ayak tabanları ile buzı karşılayarak aşağıya kadar hızla inerler...

ASKI ALMAK...

Buz kaymının özelliklerinden biri de "Aski almak"tır...

Bir-iki metre uzunluğunda bir sırığın ucuna, içinde para bağı mendil asılır... Bir kişi, Atlanbaçın beş altı adm altında sırığı buz üzerine doğru ve bir metre kadar yükselte uzatır...

Kayıcılar kayarken, aşağı kalkıp, bu askıya almaya çalışırlar...

Bu sırada kişi, buzda, ayaklarıyla kayar ve kızak, belinde, askı kahr...

Mendilide bağlı olan para, askıya alınıp olur; ancak askıya kalkacak olanların arkasından başka kayıcının gelmesi engellenir ki; bu uygulama, olası kazaları önleme zaruretindedir...

EN İYİ ASKI ALAN VE BUZ KAYAN EDİRNELERİN KİMLERİ?

Yakın tarihlere en ünlü askı alan kişi,Kıyık semtinden Haşlamacıların Hüseyin'dir...

Ya ikinciler? İkinci derecede askı alanlar Güzelecebaba'dan ekmeççi Şakir ve kardeşleri Ahmet idi...

Koprüce ve Arnavutbayırı'ndan,Hacı Galip Efendi ve kardeşi Ahmet Ağa ile bunların çocuklarından Hafız Mahmut

Efendi, ünlüler arasındaydı.

Köpruce sustendesi, Şevci Kuru Mustafa (Atlanbaç da Mustafa Ağa yarıdır) Faytoncu Ahmet, Kuruncu Rıza Ağa, Çubukçu Rastım Çavuş, Süyolcu İdris, Türüncü Arif, Bekçi Arap Mehmet, Kaçakçı Dimetokalı Büyük İhsan ve Tikik İbrahim.

Muradiye semtinin bu kayırcıları ise şu isimlerden oluşmaktaydı:

Büğdaycıların Hüseyin; Tatar İsmail Ağa, Bakkal ve Balıkçı İbrahim Kasım Efendi, Berber Raşit, Çimpiri Kazım, Kaçakçı Kaşif, Domercalı Kamil Ağa, damadı Hakkı Efendi...

DİĞER SEMTLERDEKİ BUZ KAYICILAR VE BİR BEYAZ SAKALLI YARIŞMACI...

Diğer semtlerdeki en iyi asıp bız kayan Edimlelere gelince...

Karanlıoğlu'ndaki Tahtalı hamam sahiplerinden İbrahim Efendi, eski Mal Müdürü Rastım Efendi ve kuzenleri, eski Cami İmamı Hafız Rastım Efendi, polis Nazım Efendi, Başkumiser İbrahim Bey...

Bunlar arasında kaldırımcı Kadir Ağa adında bir vardı ki (Hafız Rastım Efendi'nin yetkinliğiyle tarhlerle yetmiş yaşında imiş), göğüsünü kaplayan beyaz sakalı ile bu bayırlımda, gençlere yarıştırdı...

Eski Cami İmamı Hafız Rastım Efendi

Diğer ihtiyarlardan biri de Terlikçi İsmail Çavuş'tu ve o, her sene buz kayardı.

İYİ BUZ KAYIMNIN KOŞULLARI

Kayıcı, çıkış noktasından kızığını salverdiği zaman dengisini bozta kalan kolu ve beden hareketleriyle düzenler...

Kızığın, sağa sola eğilmesini hissedince, oturuş durumunu hiç bozmadan, kayak uçlarını sağa sola değdirerek dengeli ve doğru biçimde kızığın kaymasını sağlar...

Atlanbaç'tan atlar den de hafif birer buz hareketleriyle atları, buna bel atma veya bel karma denir.

Bu hareketle de daha ileri atlama sağlanır.

Atlamayı, aynı zamanda ayaklarıyla fren yapmak suretiyle karşılara ve buzda kayarak bir oturuş yapar ve bu şekilde hızını arttırır gibi kaymayı düzenli olarak sonra erdirir.

DÜVENLE BUZ KAYMA VE ÜNLÜ TÛTÜN KAÇAKÇILARI

Buz bayırlarının diğer bir eğlencesi de "Düven" denilen büyük bir kızıka 8-10 kişisinden beraberce buz kaymalar idi ki; bu kızıka, 1,5 metre kadar bir uzunlukta yapıldı.

Bu tür buz kaymalar bazen, taşları çıkarılmış, harman düveni ile de yapıldı... Düvene, arka arkaya oturan 5-6 kişi arkadaş ve önden olmak üzere kendilerini düvene ipile bağlardı...

Bu buz kaymalarında düvene genellikle semtin yaşlı, şakacı ve espirili adamları binerler...

1955-60 yıllarında 55-60 yaşında önde düvenle buz kayıp alıp çıkararak kimseler surlardı:

Tabakhaneli Hafız Ağa, Kör Osman Ağa, Nalçalı Ali, Metelik Mehmet, Manav Şevki, Şişli Arap Mehmet, Dayı Mehmet, Deli Emin, Dimetokalı, Büyük İhsan, Velet Mehmet, Börekçi Ali...

Bunların tümü de o yılların ünlü tütün kaçakçıları idi...

BUZ KAYANLARIN KIYAFETLERİ VE BALKAN SAVAŞLARI İLE BİTTİ...

Avalarda olduğu gibi, meraklı buz kayıcıların da bu kıyafetleri vardı...

Ayaklarında pantolon veya Edirne yapısı işlemleri, potur, paçalar toplandı, çoraplar üstlerine çekilirdi...

Köşeleri klapdanla işlenmiş bir çevre, değirmeni olarak klapdanı köşeleri arkada bel üzerine gelecek şekilde bağlandı...

Ayakta, hafif tulumbaç yemenisi, başta da fes üzerine ipekli keşife veya Bezleri bir şey sarıldı...

Değilkenin ve esnaf gençler Cuma gününe rastlayan buz kayma günlerinde bu kıyafetleri giyerlerdi...

Bu kayma gelenekleri Balkan Savaşı'na kadar sürmüştü ve sonraları yazda diğer eski eğlenceler, gelenek ve görenekler bir yazılıp/yayılmaya başlamıştı...

SONUÇ

Eski Edirne'nin bu eğlenceleri arasında önemli bir yer tuttuğunu gördüğümüz bu bayırlar ve buz kayma hakkında edindiğimiz, oldukça ayrıntılı bilgiler, sadece, geçmişe duyulan bir özlemi ifade etmezdir.

Şu aşklama ile yeni kuşaklara da yol gösterici olacağı kimsesizdir.

"Edirne'deki buz kaymaları, sadece bir eğlence değil kurumsal bir spor hareketidir...

Şöyle ki:

1-Kayma bayırlarının hazırlanması özel bir teknik, toplu işbirliği ve eğlence ortamı için hazırlanmaktadır.

2-Bayırar, yaz gruplarına göre ayrılmıştır.

3-Kayma için gerekli kızıkların pek özel bir teknik ile yapılış şekli vardır.

4-Kızıklara bağlanmış da yine bu sporun özelliklerine göre düzenlenmiştir.

5-Kayalarla vücudun belli hareketler yaparak kayışın istenen şekilde sonuçlanmasını sağlaması çok önemlidir.

6-Kayma işi aynı zamanda bir yarış niteliği sunar.

7-Becerikli kayırcılar, mendile sarılmış para ile ödüllendirilmektedir.

8-Buz kayma sporu, Edirne'de, pek eski bir gelenek ve görenek halinde kuşaktan kuşağa geçmiştir.

9-Anıların çerçevesinde de açıldığımız gibi, bu konu, 1912 öncesine aittir.

10-Buz kayma sporu yeniden yetmiş; yaz, baş, kışınlğ gösterimden, tümü kaçakçıların polis müdürüne, camii imamından hamamcısına, fırıncısına, balıkçısına kadar her sınıf vatandaş tarafından yapılmaktadır.

⁽¹⁾ Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi

FODLAHANE VE FODLA EKMEĞİ

■ Yaver TETİK

Edirne Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın üyesi olarak katıldığımız Vakıf toplantılarının birinde bir yardım konuşması girişimcilik imaretlerin çalışmalarındaki babilis açıldı. Vakıf Başkanımız olan Valimz Gökhan SÖZER, Edirne'nin imaret konusunda zengin bir kültüre sahip olduğuna, Sultan II. Bayezid Külliyesi'nde yer alan imarethanenin bunun en iyi örneğinden biri olduğunu, bu imarethanenin büyesinde bulunan Fodlahane ve burada pişirilen Fodla Ekmeği'nin Evliya Çelebi Seylahanesinde uzun uzun anlatıldığını söyledi.

Edirneli olmama ve Edirne'de sahip olduğumuz tarihi değerlerimiz bir gün görmeye rağmen, bunların gelişmesi ve ayarınımı sıra valimz kadar bilememek beni derinden sarstı. Bu sararınımı etkisizle o gündün sonra Fodlahane ve Fodla Ekmeği'nin araştırıp incelemeyi kendime görev eldimim.

II. BAYEZİD KÜLLİYESİ

Sultan II. Bayezid Külliyesi, Tunca Nehri kıyısında Cami, Tahtıhane, Tıp Medresesi, İmaret, Köprü, Hamam, Değirmen ve Sü Deposu olarak paşış II. Bayezid tarafından Mimar Hayrettin'e yapılmıştır. Daha sonra Sıyan Mektebi, Mehterhane ve Muavakkithane bu yapı topluluğuna eklenen taşınanmış ve 1488 yılında muhtemem bir tarımla açılmıştır.

Külliye'nin İmarethane kısmında ise Helkahan, Fodlahane, Mümbane, mutfak, kiler, depo ve ahır bölümleri bulunmaktadı.

Birçok bölümleri restore edilerek günümüze kadar taşınmasına rağmen Sıyan Mektebi, Hamam, Değirmen ve Sü Deposu harap olmuştur.

FODLAHANE VE FODLA EKMEĞİ

Büyük bir heyecanla başladığımız araştırmada, "Fodlahane", 100 yıllarda ekmeğin pişirilen fına verilen isim olduğuna ve bugün de gönüllüce üzeze İmarette iki adet Fodlahane bulunduğuna ve bunların II. Bayezid Caminin doğusunda kaldığını gördük.

Fodla Ekmeği, İmre, Sultanhanele kalan yokollara, Yavırcılarınca, Duruşta'da kalan yazılara ve çalışılana verilen, kepekli unun yapımı, pideye benzer bir tür ekmeğidir. Fodla Ekmeği yapıldığı undan dolayı lili,

kepekli ve nişastadan yapıldığından sağlıklıdır ve bizim için yararlı hem genç acıkıyor hem de ekmeği oluyoruz.

Evliya Çelebi Seylahanesinde, pişirilen has beyaz ekmeleleri ve pideleeri anlatıp, Fodla Ekmeği ile ilgili olarak "siyah fodla" pişirildiğini ekledikten sonra "yassı ve yumuşak kabuklu" bir ekmeğe ya da pide olan Fodla'nın, Sarayda Sultan ve hanedan üyeleri dışında kalarlar tarafından tüketildiği ve ağırlığını 100 dirhem (320 gr) olduğunu belirtmiştir.

Evliya Çelebi'nin tarifine göre, Fodla Ekmeği orta kalınlı undan, incinle mutlemeden kepek oranı yüksek, irmik ve nişastaya yeterince bol malzemeden oluşan bir undan pişirilmektedir. Çelebi bu undan "siyah un" diye bahsetmiş, has ekmeğe kadar kaliteli olmadığı halde Fodla Ekmeği yayımlenimin bir ayrımcılık bulduğunu, büyük imaretlerde de bu ekmeğin tüketildiğini belirtmiştir.

Ekmeğin bendi ise, yassı ve yumuşak, kabuklu, dikdörtgenne benzer bir ekmeğe ya da pideye benzer lezzetli ekmeğe olarak tanımlanmıştır. Fodla Ekmeği ile ilgili yeterli bilgiye ulaşıktan sonra, Evliya Çelebi'nin tarifindeki Fodla Ekmeği kalıpların bulunmaya karar verdim. Önce Edirne'deki müzeleri gezerek, aramaya başladım ve Edirne Şehir Müzesi mutfak malzemeleri bölümünde söz konusu kalıbı buldum. Yaklaşık 150 yılı olduğu tesbit etmişiz kalıba kayan açuç olduğunu gördüm.

Fodla Ekmeği kalıbını bulduktan sonra bu kalıbı aynı ölçülerde yaptırmaya karar verdim. Bulduğum alışap kalıbı esas olarak

siyah saçtan aynı kalıbı yaptırdım. Daha sonra bizim bildiğimiz fırmalar da pişirilen beyaz un hamurunu Evliya Çelebi'nin tarif ettiği şekilde bu kalıba koyarak mayalanmaya bıraktım. Mayalanması bitirdiğime fına götürüp pişirttim. Pişirdiğimiz ekmeğe, geldiği durumda Evliya Çelebi'nin tarifinekinde benzerimiydi. Pişirdiğimiz ekmeği pişirdiği kalıba sığdırmayı, tadı bizim her gün yediğimiz beyaz ekmeğin tadına benzeriydi. İstedigim sonucu ulaştığımızı nededenim araştırmak amacıyla birçok fırına, değirmene, imre, fırıncıya ve ekmeğin ustaları ile görüştim. En sonunda isteğimin sonucu ulaştığımızı nedelenim olarak beyaz un ve has kalıbı buldum.

Daha sonra Fodla Ekmeği kalıbını aynı ölçülerde ama bu defa paslanmaz sacdan yeniden yaptırdım. Un olarak da "beyaz un" yerine "kara un" kullanıldı. Sıra pişirmeye geldiğinde tecrübeni ve sabır, Edirne Kurkumcu Güreşçilerin yapıldığı Er Meydanım Karışıkında kırk beş yıllık ekmeç ustası Cevat SARAYSAĞIRI'nı bulduğuna gönümler rahatladım.

Çünkü ekip tamamlanmıştı.

Çankırı Üstada İhsa Evliya Çelebi'nin tarifindeki Fodla Ekmeği'nin pişirmenin günün süren hummalı bir çalışması gerekir. Fodla Ekmeği'nin kalıbı, gramajı, mayası, tuz, ortam sıcaklığı ve mayalanma şekli, fırın sıcaklığı, fırna verilme şekli ususu ve mayalanma yöntemi ve ovalar dolusu aynı kullananlar tesbit etmişiz.

Daha sonra, Fodla Ekmeği'nin gramajını, mayalanmasını kulluk memle kuvamdadık hamurunu mayalanma ve pişirme sürecini de bulduk. Tüm bu çalışmalar ve denemeler sonunda Fodla Ekmeği'nin pişirildiği. Pişirdiğimiz ekmeğin görünümünü, hem şekil, hem tat ve lezzet olarak aynı Evliya Çelebi'nin tarifindeki gibiydi. Çok uğramış ama sonunda başarmıştık!

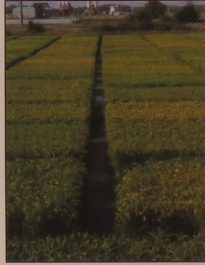
Evliya Çelebi, "bu ekmeği yaygın ayrıncaklıymız" demektedir. Biz de hem bu ayrıncaklı yaymak, hem de lezzetini tutarmak için pişirdiğimiz Fodla Ekmeği'nin ilk olarak Sayın Valimize ve Vakıf Mütevelli Heyeti üyelerine ikram ettik. Fodla Ekmeği yenildikten sonra bazarınını görüştü aramızda. Çok Lezzetli!

Bu konuyu araştırmaya ve yazmam konusundana bana cesaret verenler ile bilhassa Fodla Ekmeği'nin kalıbını bulması sağlayan ve bugüne kadar koruyan Sağlık Müzesi çalışanlarına her zaman müteşekkir kалаcağım.

⁽²⁾ Makina Mühendis

ÇELTİK TARIMININ EDİRNE EKONOMİSİNDEKİ YERİ

■ Dr. Necmi BEŞER

GİRİŞ

Çeltik ziraatı daha önceki Türk devletlerinde olduğu gibi Osmanlı Devleti'nde de yaygın olarak yapılmıştır. Ziraat devlet tarafından teşvik gören çeltik, Anadolu'nun birçok yerinde yetiştirilmekteydi. Osmanlılar, Rumeli'ye

geçtikten sonra Meriç nehri havzasının fethini tamamlamışlardır. Meriç havzasındaki Filibe ve Tatarbazar'daki deneme üretiminde verimli tohumlar alınmasıyla Trakya'da tarımın yapılması yaygınlaşmıştır. Topkapı Sarayı aç ocağı'nın piriçleri Filibe bölgesinden temin edilirdi (Karagöz, M. 2004).

2009 yılı istatistiklerine göre (TUIK, 2011) Türkiye'de 34 il de çeltik tarımı yapılmaktadır. Ekişili ve üretim bakımından Edirne il ilk sırada yer alıp Türkiye'de üretilen çeltiğin yaklaşık yarısı Edirne'de yapılmaktadır (Çizelge.1).

Ülkemizde çeltik'te üretim, tüketim, ihracat, tüketim dengesi gibi bilgiler Çizelge-2 de verilmiştir. Çizelge-2 den de görülebileceği gibi çeltik üretimi son yıllarda sarsıldı bir artış içermiştedir. Üretim artışı ekiliş artışı ile birlikte özellikle birim alandan olan verim artışından kaynaklanmaktadır. Verim artışı 2000 yılından 2010 yılına kadar % 44 olmuştur. Üretim artışı ile birlikte ithalatta azalma görülsede 2009 yılında tekrar artış olmuştur. Kişi başına pirinç tüketimi 2000 yılında 7,17 kg/

kişi/ yıl iken 2009 yılında 9,68 kg/kişi/ yıl a ulaşmış, kişi başı tüketim artmasına rağmen ekiliş alanlarındaki artış ve verimdeki artış nedeni ile pirinç ülkenizin kendi kendine yeterliliği 2000 yılında % 41,44 iken 2008 yılında % 75,66 ya 2009 yılında da % 60,5 e olmuştur.

Çeltik üretim artışı ekiliş alanları ve verimle artıktan dolayı olmuştur, özellikle dekara alınan verim artışı Türk çeltik üreticisinin rekabet gücünü arttırmış ve ekiliş alanları genişlemiştir. Çizelge 3 den de görülebileceği gibi Türkiye dünyada en yüksek dekara verim alan 4. Ülkedir. Üretimde en fazla ihracat yapan ülke olan Tayland'ın dekara verimi 2,86 kg/da, diğer ihracatçı ülkelerden Hindistan'ın verimi 319 kg/da, Vietnam'ın verimi 522, ABD'nin verimi 794 kg/da, İtalya'nın verimi 628 kg/da dir. Dünya ortalaması ise 432 kg/da dir. (FAO, 2011). Buradan da görülebileceği Türkiye çeltik verimi açısından dünya ile rekabet edecek dekara 777 kg/da verim ile, dünya ortalamasının yaklaşık 2 katı dekara verim almaktadır.

Edirne ilinin dekara verimi ise 872 kg/da dir. Verim açısından baktığımızda Edirne Türkiye'de Kırklareli'nden sonra en yüksek verim aldığı yer olduğu gibi dünyada en yüksek ülke verimine sahip Msar ve Avusturya'dan sonra en yüksek verim ortalamasına sahiptir. Bu sonuçlardan Edirne ilinde çeltik tarımının dünyada en iyi verimi alacak şekilde, dünya ile rekabet edilebilir düzeyde yetiştirildiğini söyleyebiliriz. Bu verimin alınmasını ana nedenleri Edirne'de bulunan Trakya Tarımsal Araştırma Enstitüsü tarafından yüksek verimli çeşitlerin ıslah edilerek çiftçilere verilmesi (Melezleme) ve seleksiyonu Trakya Tarımsal Araştırma Enstitüsünde yapılarak Enstitü tarafından ıslah edilen Osmanek-97 çeşidi (en önemli örnekler), çiftçilerimizin yüksek yetiştirme tekniği teknolojileri kullanmaları ve Edirne'nin iklim şartlarıdır.

Çiftçiler TTAE de denemeleri inceliyor

Çizelge.1. İllere göre 2009 Yılı Çeltik Ekişili, Üretim ve verimleri

İl	Ekişili (da)	Üretim (Ton)	Verim (kg/da)
Edirne	403.595	351.758	872
Balıkesir	133.834	99.346	742
Samsun	98.950	81.336	822
Çorum	74.160	48.674	656
Çanakkale	52.966	40.528	765
Çankırı	38.100	21.606	567
Şanlıurfa	27.000	14.151	524
Diyarbakır	23.871	10.715	449
Tekirdağ	20.600	17.673	858
Sinop	17.949	14.353	800
Bursa	17.370	12.940	745
Kırklareli	11.106	10.576	952
Kastamonu	7.233	4.135	572
İğdir	6.750	4.872	722
Mersin	6.243	3.073	492
Kırıkkale	4.500	2.806	624
Tokat	2.884	1.643	570
İstanbul	2.700	2.058	762
Hakkari	2.450	675	276
Adana	2.040	1.141	559
Düzce	2.000	1.239	620
Osmaniye	1.580	1.054	667
Mardin	1.500	858	572
Amasya	1.350	901	667
Hatay	1.045	498	477
Bolu	750	193	257
Karabük	500	405	810
Artvin	450	322	716
Erzurum	296	155	524
Bingöl	185	80	432
Ankara	120	103	858
Kahramanmaraş	80	27	338
Eskişehir	64	27	422

Kaynak: www.tuik.gov.tr (2011)

Çizelge 2. Türkiye Çeltik, ekiliş, üretim, verim, tüketim, ithalat, ihracat ve kendi kendine yeterlilik durumu.

Yıl	Ekiliş (ha)	Üretim (Çeltik) (Ton)	Çeltik verimi Kg/ha	Üretim (Pirinc) (Ton)	İthalat (Pirinc) (Ton)	Toplam arz (Pirinc) (Ton)	Tüketim (Ton)	İhracat (Pirinc) (Ton)	Stok değişim	Kişi başı Tüketim Kg/kişi/yıl	Yeterlilik Derecesi (%)
2000	58000	350000	6,03	210000	310639	516439	479517	14386	4256	7,17	41,44
2001	59000	360000	6,10	216000	323278	534958	501995	11760	2283	7,39	40,64
2002	60000	360000	6,00	216000	404723	616402	572377	16041	6829	8,21	35,56
2003	65000	372000	5,72	223200	125285	344021	299953	13937	14633	4,30	69,34
2004	70000	490000	7,00	294000	283044	571164	564646	14648	-31562	7,99	48,99
2005	85000	600000	7,06	360000	221250	577650	334990	16580	2610	8,01	63,82
2006	99100	696000	7,02	417600	167980	581400	555320	16790	-15420	8,07	71,28
2007	93900	648000	6,90	388000	236364	621276	612874	20948	-36324	8,68	60,46
2008	99490	753000	7,57	451995	183621	631096	556993	36494	3165	7,79	75,66
2009	96754	750000	7,75	450000	336192	781692	702517	40463	4882	9,68	60,5

Kaynak: www.tuik.gov.tr (2011)

Çizelge.3. Ülkelere göre çeltik dekarı verimleri

Ülke	Verim/kg(da)
Mısır	1000 (tahmini)
Avustralya	900
ABD	794
Türkiye	777
Güney Kore	760
İspanya	753
İsru	740
Yunanistan	706
İtalya	628
Fransa	570
Bulgaristan	522
Vietnam	522
Hindistan	319
Tayland	286
Dünya ortalaması	432

Kaynak: www.fao.org

ÇELTİĞİN EDİRNE EKONOMİSİNE KATKISI

Çeltik Edirne'de Lalaşa ve Suloğlu ilçeleri hariç bütün ilçelerinde yetiştirilmektedir. Edirne'de 3.568.790 dekar tarla arazisi olup bunun 403.595 da' çeltik, 1.719.627 da' ıbuğday, 1.166.288 da' ayçiçeği ekilmektedir. Söz konusu üç ana tarla ürününden de 2009 yılında buğdaydan 844.814 ton, ayçiçeğinden 282.733 ton ve çeltikten de 351.758 ton ürün hasat edilmiştir (www.edirnetarim.gov.tr). Bu hasat edilen ürünlerin 2009 yılı için parasal değerlerine baktığımızda çeltiğe 351.758 ton üretim miktarı 2009 yılı ortalaması 125 Kr/kg fiyat ve 10 kr/kg prim ile birlikte (135kr) çarpıldığında, 483.659.000 TL lik bir parasal değere denk gelmektedir, diğer yandan ayçiçeğinden 282.733 ton üretim 2009 ortalaması fiyat 70 kr ve 21 kr prim 91 Kr ile çarpıldığında 257.287.030 TL buğday da 844.814 ton üretim 2009 yılı için 46 Kr ortalaması fiyat (www.etb.org.tr) ve 5 kr prim (51 Kr) ile çarpıldığında 430.855.140 TL lik parasal büyüklükte bir üretim yapıldığı görülmektedir. Buradan da görülebileceği gibi çeltik Edirne

tarımın ekonomisi içinde tarla bitkilerinde en büyük paya sahip üründür.

Edirne'nin nüfusu 400.000 civarındadır, buna göre sadece çeltik üretimi Edirne'de kişi başına geliri 1.200 TL'ye yakınmaktadır. Çeltik Edirne'nin en önemli gelir kaynaklarından birisidir. Buraya kadar sadece üretimin parasal değerinden bahsettik, bununla birlikte çeltik tarımı birçok insana üretim, işleme, nakliye ve pazarlama açısından iş imkanı sağlamaktadır.

SONUÇ

Çeltik üretimi açısından Edirne çok uygun iklim şartlarına sahiptir. Edirne'de yapılmakta olan barajların bitmesi ile Edirne'de çeltik üretimi artacak ilkeniz çeltiğe kendi kendine yeter hale de gelebilecektir. Edirne çeltiğe verim yönünden dünyada en iyi verimi alan bölgelerden başında gelmektedir. Bunun nedeni de Trakya Tarımsal Araştırma Enstitüsü'nün Edirne'de bulunması ve Edirne ilçesinin çeşitli gelişime, tohumluk üretimi ve yeni çıkan sorunların çözümü yönünde destek vermesi ile Edirne ilçesinin çeltik yetiştirilmesine yüksek

teknoloji kullanması ve yenilikleri takip etmesidir. Trakya Tarımsal Araştırma Enstitüsü tarafından idah edilen Omanec-97 çeşidinden bugün yalnız Edirne'de üretilen değil Türkiye genelinde üretilen çeltiğin % 80 i yapılmaktadır. Piyasada baldo diye satılan ve en kaliteli olarak kabul edilen pirinçlerde çoğunlukla Türkiye'de Edirne ismi ile tesal etdirilmiştir çeşitten gelmektedir.

Ancak, Edirne çeltik üretiminde Türkiye üretiminin yarısını gerçekleştirmesine rağmen markalaşma konusunda o kadar söz sahibi olamamıştır. Marketlerde, pazarlarda Edirne de yetişen çeltikler Edirne'den alınıp Edirne dışında işlenmekte, başka bölgelerin markaları ve isimleri ile daha yüksek fiyatlarla satılmaktadır. Edirne ilinde üretilen pirinçin daha yüksek fiyatta satılabilemesi için Edirne'de çeltik tarımının ve ürünlerinin daha fazla sahiplenmesi, pirinçten yeni ürünler geliştirilmesi faydalı olabilir. Turizm faaliyetleri için pirinç ve pirinçten yapılan ürünler kullanılabilir. Üreticileri, sanayicileri daha organize hareket ettirebilir.

KAYNAKLAR

Karagoz, M. 2004. Filibe Kazası Rumsun Defterleri ve XVII. Yüzyıl İkinci Yarısında, Filibe-Tatarpazarı-Göbe'de Çeltik Ziraatı. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. Cilt:14, Say:2, Sayfa:361-377, Ekiz-2004. www.edirnetarim.gov.tr (2011) www.etb.org.tr (2011) www.fao.org.tr (2011) www.Tuik.gov.tr (2011)

¹⁾Trakya Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü

BÜLENT ÖNİZ'İN OBJEKTİFİYLE ÇELTİĞİN ÖYKÜSÜ

Tarla ekim için hazırlanıyor

Çimlenen tohum tarlaya ekiliyor

Çeltik zara. karşı ilağlanıyor

Çeltik taşınıyor

Tohumlar ön çimlendirmeye işleme tabi tutuluyor.

Çeltik hasat ediliyor

Çeltik kurutuluyor

BÜYÜKELÇİLER EDİRNE'Yİ SEÇTİ

■ Abdullah ASLANER

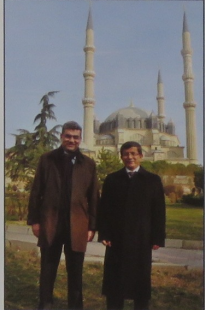
Edirne, 2011 yılının son üç gününü, çok büyük bir organizasyona ve sahipliği yaparak geçirdi. Dışişleri Bakanlığı'na düzenlenen IV. Büyükelçiler Konferansı'nı diplomasi ile halk arasındakı mesneviyi ilişkilimsi kurmayı hedefleyen etkin bölümlü 28-30 Aralık 2011 tarihlerinde Edirne'de gerçekleştirildi. Edirne, Valiliği'nden sokakta insanlara kadar her kurum ve kişi ile bu büyük organizasyona ev sahipliği yaptı, çalıştı ve yüzünün ayağı çıktı.

Ülke olarak, bölgenizde ve ötesinde barış ve istikrarın kalıcı kazanımını hedefleyen çok boyutlu dış politikamızın daha etkin bir şekilde uygulanması için önemli katkı sağlayan Büyükelçiler Konferansı, Dışişleri Bakanlığının 2008 yılından bu yana yaptığı ve artık bir gelenek haline getirdiği faaliyetlerdendir. Dışişleri Bakanı Sayın Ahmet Davutoğlu'nun başkanlığında, yurtdışı ve yurtdışında görev yapan Büyükelçilerimizin katılımıyla 23-30 Aralık 2011 tarihleri arasında yapılan ve bu yılki teması "Türk Dış Politikasının Temel Dayanakları: Demokratik Değerler ve Ulusal Çıkarlar" olan Konferans, Ankara ve Edirne'de olmak üzere iki bölüme gerçekleştirildi.

Her yıl olduğu gibi, teknik ve bürokratik düzeydeki istisnalarla çeyrek ve Ankara'da 23-28 Aralık 2011 tarihlerinde gerçekleştirilen ilk bölümde, Büyükelçilere yönelik bir dizi konferans ve etkinliğin yanında Sayın Bakanımızın ikili görüşmelerine yer aldı. Konferans'ın diplomasi ile halk arasındakı mesneviyi ilişkilimsi kurmayı hedefleyen ikinci bölümü ise yine her yıl olduğu gibi Ankara dışında bir ilde yapıldı. Daha önce Mardin ve Erzurum'da gerçekleştirilen bu program için bu yıl için seçilen ev sahibi il Edirne oldu.

Dışişleri Bakanı Sayın Ahmet Davutoğlu, Edirne'ye geldiği gün bu seçimi nasıl yaptıklarını şöyle ifade etti: "İki sene önce Mardin'deydik, geçen yıl Erzurum'da çıktık. Üçüncü sefer olarak nereye ziyaret edelim diye düşünüldüğünde, hiç tereddüt etmeden Edirne'ye geldik. Hem 1912'den 100. yılını kutluyoruz Edirne, hem de ruhaniyet, tarihsel, kimliğiyle Edirne!"

Bu büyük organizasyona ev sahipliğini ilişkin olarak hatta öncesinden başlayan hummalı çalışmalarını misafirlerimizin gelmesini heyecana dönüştürdü ve 28 Aralık

Romanya Dışişleri Bakanı Baconschi ve Türkiye Dışişleri Bakanı Davutoğlu

2011 Çarşamba günü geç saatlerde Dışişleri Bakanı Sayın Ahmet Davutoğlu'nun Edirne'ye gelişine doğrudan ulaştı. Heyecanlıydık, çünkü üç gün boyunca yaklaşık 300 kişiden oluşan seçkin bir topluluğu Edirne'de ağırlayacak, onlara Edirne'yi tanıttak ve Edirne'den iyi hatırlanabilir ağırlayacaktık.

Edirne'yi sergilediğimiz bu seçkin topluluk, başta Dışişleri Bakanı Sayın Ahmet Davutoğlu olmak üzere komşu ülkelerden gelecek misafir bakanlar ve milletvekilleri, diyünan dört bir yanında görev yapan Türkiye'nin büyükelçileri ve eşleri, yurt içinden ve dışarıdan gelen milletvekilleri ve misafirleri ile Dışişleri Bakanlığının mensupları, güvenlik görevlileri ve basın mensuplarından oluşuyordu.

IV. Büyükelçiler Konferansı'nın Edirne bölümü 29 Aralık 2011 Perşembe günü Dışişleri Bakanı Sayın Ahmet Davutoğlu tarafından Balkan Şehitliği'ne gelen konuşulması ile başladı. Kanuni Köprüsünde toplanan katılımcılar, Balkan Şehitliği'ne girerken ve gelen konuşumundan sonra yapılan konuşma ve dua ile devam eden program, Şehitliğin gerilmesi ile son buldu.

Dışişleri Bakanı Sayın Ahmet Davutoğlu'nun burada yaptığı konuşmada "Edirne başşehirdir, başşehirler kolay teslim olmazlar. Başşehirler baş verilir, ama baş eşmezler. Edirne müdafaa, büyük, Cumhuriyetin kurtuluşu ve bir başka başşehirin, Ankara'nın doğuşunun da ölümlü aktı" dedi.

Balkan Şehitliği'nden sonra programa, Trakya Üniversitesi Balkan Kongre Merkezi'nde devam edildi. Princeton Üniversitesi'nden Prof. Dr. Heath LOWRY'nin

"Osmanlıların 14 Yüzyıldaki Takip Ettiği Siyasal Vastalar: Ekmeç ve Çorba (Osmanlı İmaratçılarının Rolü)" başlıklı takdiminden sonra Dışişleri Bakanı Sayın Ahmet Davutoğlu'nun Balkan Savaşları'ndan Balkan Barışı'na 100. Yılında Türk Dış Politikası'na başlıklı bir konferans verdi.

Dışişleri Bakanı Sayın Ahmet Davutoğlu'nun verdiği konferansa "2012 yılına, 100. Yılında Balkan Savaşları'ndan Balkan Barışına Yılı ilan edelim. Savaşta, hesapla, Geleceği geçmişin ön yargıları üzerine değil, ortak barış hazırlayarak yeni bir vizyon üzerine kuralım. Bu çevre hazırladığı tarihi normalleştirip, geleceği kırzı odaklı değil vizyon odaklı kuralım. Edirne'ne, Selanik'im, Üsküp'ün 16-17. yüzyıldaki dünya ekonomisindeki yerlerine bakın, bir de gündüklü dünya ekonomisindeki yerlerine bakın, çok büyük bir düşüş vardır. Çünkü Edirne, Selanik ve Üsküp olduğu hinterlandından koptu. Tarihini normalleştirmeden kastettüğümüz, bütün Balkanlar'daki bu tarihi şehirleri birbirlerine tekrar eklememesi" dedi.

Öğle yemeğinde Edirne'nin meşhur Taba Çiğirni'ni tadan Dışişleri Bakanı Sayın Ahmet Davutoğlu ile beraberindekilerin, Valiliğimizi ziyaretleri ve Dışişleri Bakanlığının

Biz Edirne olarak Balkan ülke ve şehirlerini tarih, kültür ve geçmiş olarak ama özellikle fiziki anlamda Ankara'dan çok daha yakındır. Bu yakınlığı karşılıklı kazanç anlayışıyla sürdürmek istiyoruz. Hedefimiz de, dış politikamızda da, dostluklar, barış, kardeşlikler" dedi.

Dışişleri Bakanı Sayın Ahmet Davutoğlu'nun Edirne'de yemekte yaptığı konuşmada, Balkanlar'ın XX. yüzyılda yaşadığı acıların parantezinden artık kapanmasını, savaşın acılarından barışın vizyonuna ulaşılmışını gerektiğini söylediğinden sonra Dışişleri Bakanlığının Edirne'de açacağı temsilciliğin müjdesini verdi. Temsilcilik açılmasını, herhangi bir bürokratik anama alınmayıp, aksine Hükümetin aldığı stratejik bir karar olduğunu belirterek konuşmasını bitirdi.

54. Mekanize Piyade Tugay Komutanlığı ve Edirne Belediye Başkanlığı'nın ziyareti ile başlayan ikinci gün programı, Buçuktepe Tabyaları ve Şükrüpaşa Savaş Müzesi ve Ekmekçizade Kervansarayını'nın gezilmesi, Pazarkale Kara Sınır Kapısının ziyareti ve basın toplantısı ile sona erdi. Dışişleri Bakanı Sayın Ahmet Davutoğlu, Pazarkale Sınır Kapısının Yunan askerlerini ziyaret için Yunanistan tarafına geçti ve orada bir

Temsilciliğinin açılışı binanın görülmüşünden sonra İl. Bayezid Kulliyisi'nin gezilmesi ile il günün gündüz programı sona erdi.

Aksam, Valimiz Sayın Gökhan SÖZER tarafından Dışişleri Bakanı Sayın Ahmet Davutoğlu'na ayrılan yemeği verildi. Edirne'nin şu anın bulgünden bir olan Meriç Nehri kıyısında, Lalezar Restaurant'da verilen yemeğe, Dışişleri Bakanı Sayın Ahmet Davutoğlu ile birlikte Romanya Dışişleri Bakanı Teodor BACONSCHI, Büyükelçiler ve eşleri, yurt içinden ve dışarıdan gelen milletvekilleri ve misafirleri ile Dışişleri Bakanlığının mensupları ve Edirne protokolü katıldı.

Valimiz Sayın Gökhan SÖZER yemekte yaptığı konuşmada, "Kültür ve medeniyetlerin mutlu beraberliğini Balkan halklarıyla beraber yaşadık. Hoş günümüz, barış içinde yaşamamızın en uzun ve en güzel örneklerindendir. Avrupa'nın kapısı olan Edirne, geçmişte yaşadığı şekilde Şehitlerin Sultanı, Sultanların Çiğirni'nde şehitleri anılmıs ve yine geçmişte olduğu gibi barış savaş kültürününün, hoşgörüünün, dostluğun, başın başkenti olsun.

Tümgeneral ve bir Tümgeneral tarafından karşılandı.

Valimiz Sayın Gökhan SÖZER Dışişleri Bakanı Sayın Ahmet Davutoğlu ile beraberindekilerle temsil programını yürütürken, sayın valimizin müterem eşleri Sayın Sema SÖZER de Dışişleri Bakanı Sayın Ahmet Davutoğlu'nun müterem eşleri

Bayan Davutoğlu ve büyükelçi eşleri Edirne gezisi sırasında Protokol Evi önünde

IV. BÜYÜKELÇİLER KONFERANSI
Türkiye'nin Politikasının Temel Dayanakları: Ulusal Değerler ve Ulusal Çıkarlar
29-30 Aralık 2011 Ankara - Edirne
Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu

Sayın Sare Davutoğlu ve beraberindekileri büyükelçilerinden oluşan seçkin heyete kendileri için hazırlanan eşler programını yaptı. Bu program çerçevesinde başta Mimar Sinan'ın tüm maharetlerini kullandığını dediği mütehem emri Şerifeli Camii olmak üzere, Eski Camii, Üç Şerefeli Camii, Muradiye Camii, Dar'ül Hadis Camii, İl. Bayezid Kulliyesi, Eski Gar Binası ve Lozan Anıtı, Alipaşa Kapalı Garısı, Ekmekçizade Kervansaray, Belediye Protokolü (Eski Karakol) Binası ve mütezeler geldi. Eşler programı İl. Bayezid Kulliyesi'nde tertip edilen niyazla ille son buldu.

Uzun ve hummalı çalışmalar sonunda IV. Büyükelçiler Konferansı dolayısıyla Dışişleri Bakanı Sayın Ahmet Davutoğlu, büyükelçiler ve eşleri ile beraberindekileri misafirlerimize hakkıyla ağırlamanın ve Edirne olarak üzerine düşeni yapmanın mutluluğuna, Dışişleri Bakanı Sayın Ahmet Davutoğlu'nun gönderdiği Teşekkür Mesajı taçlandırdı.

Dışişleri Bakanı Sayın Ahmet Davutoğlu'nun, Valimiz Sayın Gökhan SÖZER adına gönderdiği Teşekkür Mesajı'nda şunları söyledi: "Tarihimizin her aşamasında önemli bir rol oynayan ve günümüzdeki müstebit bir yeri bulunan Edirne'nin güzellikleri, tüm Büyükelçilerimizin yan sıra, yerelimi ilk defa ziyaret etme imkânı bulduğuna büyülmüştür. Ziyaretimiz, Osmanlı İmparatorluğu'nun başkentlik yapmış Edirne'nin günümüzde tüm Balkanlar için bir cazibe merkezi haline getirmişini yad ettiğimiz ve belediyemize ortaya koyma fırsatında yararlıdır. "Balkan Savaşları'ndan Balkan Barışına" temasını işleyen eğitim 2012 yılı boyunca düzenlenecek etkinliklerde Edirne merkezli bir komanda bulacaktır. Ev sahipliğini ve yüzü algını için bir kez daha samimi teşekkürlerimi ve en iyi dileklerini sunarım."

(*) Edirne Vali Yardımcısı

EDİRNE YENİ SARAYI (SARAY-I CEDİD-İ AMİRE)'NİN SORUNLARI VE YAPILMASI GEREKENLER

■ Doç. Dr. Mustafa ÖZER

GİRİŞ

İlk Türk gruplarıyla XIV. yüzyılın başlarında tanışan Edirne, M. 1361'de Osmanlı topraklarına katılmıştır. Edirne'nin Osmanlı yönetimine girmesi, Balkanlar ve Avrupa'da büyük yankı uyandırmış ve aynı zamanda, İstanbul'un fethini de kolaylaştırmıştır. Rumeiliye yapılacak seferler için bir üs haline gelen kent, alımdığı tarihten, İstanbul'un fethedildiği 1453'e kadar Osmanlı Devleti'ne başkentlik yapmıştır. Edirne, XV. yüzyılda fiziki gelişmesini sürdürdüğü gibi, eski bir sınır kenti olarak hanedana ait meşruyet gösterilerinin de merkezi haline gelmiştir. XVI. yüzyılda her bakımdan hızla gelişen ve yoğun imar faaliyetlerine sahne olan kentte, pek çok mimarlık eseri inşa edilmiştir. Osmanlı Devleti'nin değişim dönemi olarak kabul edilen XVII. yüzyılda Edirne, önemini biraz daha arttırmıştır. Özellikle I. Ahmed, II. Osman ve IV. Murad başta olmak üzere, bir

çok hanedan mensubu, kenti, çoğu zaman daimi ikametgah olarak kullanmıştır. Böylece kent, ikinci bir payitaht gibi, canlılığını ve önemini yüzyıllarca korumuştur. IV. Mehmed'in saltanatı zamanında gerçek anlamda siyasi bir merkez olan Edirne, Balkan cephesine yakınlığı nedeniyle de yöneticilerce tercih edilmiştir. XVIII. yüzyıl ortalarında meydana gelen iki büyük afet, Edirne'de ciddi tahribata yol açmıştır. 1745'teki yangın ile 1751'deki deprem felaketleri, kentteki bir çok binamın yıkılmasına veya tahrip olmasına neden oldu. XIX. yüzyıl başlarında, gerek Edirne ve gerekse Osmanlı Devleti için olumsuz etkileri olan bir çok askeri ve adli yapı meydana gelmiştir. 1828- 1829 Osmanlı- Rus savaşında ilk defa yabancı bir devletlin istilasına uğrayan kent, Türk göçü başlamış ve yerlerine yahu köylereki hıristiyan halk yerleşmiştir. XIX. yüzyılın ikinci yarısında (ikinci Rus ve Balkan savaşları sırasında) gerçekleşen işgal, Edirne'nin Osmanlı Dönemi'ndeki en zor ve sıkıntılı

günlere yaşamasına neden olmuştur.

1913'teki Bulgar işgalmasında ayırtar top atışına tutulan kentte büyük tahribatlar meydana gelmiştir. I. Dünya Savaşı sonrasında, 1920'de Yunan işgaline de maruz kalan kent, 1922 yılında işgalden kurtulmuş ve Lozan Antlaşması ile Türkiye Cumhuriyeti'nin bir sınır kenti haline almıştır.

EDİRNE'DE OSMANLI DÖNEMİNDE İNŞA EDİLEN SARAYLAR

Edirne'de Osmanlı Dönemi'nde inşa edilmiş iki önemli saray (Eski Saray- Sarayı- I Atik- ve Yeni Saray- Sarayı- i Cedid-i Amire) dışında, devlet ileri gelenleri tarafından kentlin değişik yerlerinde (özellikle Tunca ve Meriç nehirleri boyunca) köşk ve kasırların (Bucaktepe Sarayı, Manak Sarayı, Akınar Köyü Sarayı) yapıldığı bilinmektedir. Ne yazık ki, bunlardan hiç birisi günümüze ulaşmadığı gibi, kent içerisindeki konuların

da belirlenememiştir. Ayrıca, yukarıda belirttiğimiz iki saray kompleksi içerisinde de köşk ve kasır tarzı yapıların bulunduğu kaynak ve yayınlardan saptanabilmektedir.

a. Eski Saray'ın, Edirne'nin fethinden kısa bir süre sonra, Selimiye Külliyesi'nin bulunduğu tepede inşa edildiği kabul edilmektedir. Selimiye Külliyesi yapılrken yıkıldığı düşünülen bu saraydan günümüze yalnızca hamam gelebilmiştir.

b. Yeni Saray (Saray- i Cedid- i Amire) ise, Edirne'nin Saraycı olarak adlandırılan bölgesinde, Tunca Nehri'nin batısındaki alanda, II. Murad'ın saltanatının son yıllarında (1450'li yıllarda) inşa edilmeye başlanmış ve II. Mehmed tarafından önemli ölçüde tamamlanmıştır. Hemen her dönemdeki ilave ve onarımlarla büyük bir komplekse haline gelen Edirne Yeni Saray (Saray- i Cedid- i Amire), bünyesinde çok farklı işlevli yaklaşık 100 civarında yapıyı barındırmaktaydı ve oldukça geniş bir alana yayılmaktaydı. XIX. yüzyıl sonlarından itibaren, özellikle Balkan ve Osmanlı- Rus savaşları sırasında önemli ölçüde tahrip olan ve pek çok yapısı yıkılan saraydan günümüze az sayıda yapı (matbah-ı amire, bahçesade, çihannüma kasrı, kum kasrı hamamı, adalet köprü, ak köşkü, sü makemi, çegme, v.dü) kalmıştır. Günümüze ulaşabilen bu yapıların başlıca hararı durumdaki, bazıları da onarımlarla varlığını sürdürmektedir. Yeni Saray, Ruslar'ın 1829 yılında Edirne'yi istilas sırasında tahrip olmuştur. Ruslar'ın 1874'te yeniden Edirne'ye saldırı üzerine, cephanick olarak kullanılan saray yapıları, dönemin yetkililerinin emriyle atese verilmiş ve büyük oranda yıkılmıştır. Bu olaydan sonra kaderine terk edilen Edirne Yeni Saray' da, 1960'lı yıllara kadar herhangi çalışma yapılmamıştır.

EDİRNE YENİ SARAYI'NIN SORUNLARI

Edirne Yeni Saray, Türk Saray Mimarisi ve Sanatı için oldukça kadur. Osmanlı Arkeolojisi ve Edirne tarihi ağırlarında da büyük önem taşımaktadır. Bilindiği üzere, Osmanlı İmparatorluğu, kuruluşundan ortadan kalkışına kadar (XIV. -XX. yüzyıl) dünyanın en büyük imparatorluklarından biri, belki de sonuncusuydu. Buna karşın, bu kadar geniş bir coğrafyada yüzlerce yıl yaşayan Osmanlı İmparatorluğu'nun kültürel mirasını keşfetmeye, öğrenmeye ve aratırması yönelik araştırmaların, aracıların ve yayımların azlığı büyük bir tezat teşkil etmektedir. Osmanlı İmparatorluğu'nun, varlığını sürdürdüğü Anadolu, Balkanlar, Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da bıraktığı kültürel miras, hala tam ve doğru bir şekilde ilgili bilim dallarının konuları içerisinde girmektedir. Kuşkusuz

bu durumun oluşmasında pek çok farklı etken bulunmaktadır. Bununla birlikte, özellikle söz yıllarda giderek artan sayıda Osmanlı Arkeolojisi'ne karşı oluşan ilginç sendivirci olduğuna söylemek gerekir.

Başkentlikteki bir ekip tarafından 2009 yılından bu yana Edirne Yeni Saray (Saray- i Cedid- i Amire) de sürdürülen arkeolojik kazı ve onarım çalışmaları sırasında ve öncesinde, söz konusu sarayın mevcut durumu, sorunları ve yapılması gerekenler hakkında bazı tespitlerimiz olmuştur. Bu tespitler doğrultusunda, Edirne Yeni Saray'ın mevcut sorunlarından arındırılması ve koruma-onarım çalışmalarının sağlıklı yürütülmesine yönelik çalışmalarımız, sistematik bir şekilde devam etmektedir. Bu bağlamda, söz konusu saray alanının sorunlarını ve çözüm önerilerimizi ana başlıklar halinde kamuoyu ile paylaşmaya amaçladığımız bu kısa yazımda, ilgili kurum ve kuruluşlar ile insanımız Edirne Yeni Saray'ı duyarlılığı arttırması amaçlıyoruz.

Bu kısa açıklamanın sonra; büyüklüğü, yaşasım olduğu tarihsel olaylar, maruz kaldığı tahribatlar, binaların, yapıların, sorunları bünyesinde bulunmuş bakımlardan Osmanlı Arkeolojisi'nin en önemli araştırmacı konularından birisi olan Edirne Yeni Saray'ın şu an için tespit edilen en önemli sorunlarını başlıklar halinde şöyle sıralayabiliriz:

- Edirne Yeni Saray alanının sınırları, yayılma alanları henüz sağlıklı ve doğru bir şekilde tespit edilememiş ve koruma altına alınmamıştır. Mevcut sınırları yalnızca Kum Meydanı ve etrafında yer alan; Matbah-ı Amire, Çihannüma Kasrı, Kum Kasrı ve hamamı ve Babüssaade ile Tavuk Ormanı olarak da bilinen av sahasını kapsamaktadır. Bu haliyle sit sınırları Edirne Yeni Saray'ın nerdeyse 1/3'ünü içine almaktadır.

- Edirne'nin maruz kaldığı

taşkınların verdiği zarar azaltılmak amacıyla DSİ tarafından 1960'lı yıllarda yapılan ve günümüze de bakım ve yükseltmelerle varlığını koruyan sedde, Edirne Yeni Saray alanını, doğu- batı aksında ortadan ikiye bölmektedir. İlk yapıldığından, gerek iş makineleriyle yapılan çalışmalar ve gerekse açılan çukurluk ve derin kanallar ile Yeni Saray'ı ciddi zarar verdiği görülür bu seddeyle ilave olarak, saray alanını güney- kuzey aksında ikiye bölmek için bir sedde yapımı konusunda da DSİ'nin ciddi çalışmaları bulunmaktadır. İlgili Kurum Kurulu ve resmi kurumlar nezdinde yaptığımız görüşmelerle, bu yöndeki adımları ve dolayısıyla saraya büyük zararlar verecek uygulamayı, şimdilik durdurmuş durumdadır.

- Tunca ve Meriç nehirlerinin, yataklarının zaman içerisinde kalkığı, kum bir malzemelerle dolmuş ve denize akan kesimlerde daralmasına bağlı olarak, taşması nedeniyle, Edirne Yeni Saray alanı su baskınlarına maruz kalmaktadır. Bu durum, saray alanında gerçekleştirilen kazı, koruma ve restorasyon çalışmaları ciddi zararlar vermekte ve yapılan çalışmaların boşa gitmesine yol açmaktadır.

- Edirne Yeni Saray alanının, yukarıda da belirttiğimiz üzere, yayılma alanının ve sit- koruma sınırlarının doğru ve sağlıklı bir şekilde yapılması, saray alanının mülkiyet durumunda da etkilenmiştir. Her ne kadar, geçtiğimiz yıllarda Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından saray alanında bir kamulaştırma çalışması yapılmış olsa da, baz olarak mevcut sit sınırları esas alındığı için, beraberinde sorunları da getirmiştir. Halihazırda, ilgili kuruma kurulu onaylı Edirne Yeni Saray alanı sit sınırları içerisinde kalan parsellerde gerçekleştirilen kamulaştırmalar sonucunda, bu sahada çok

mülkiyetli bir durumun varlığını ortaya koymuştur. Eksik bir şekilde Edirne Yeni Saray alanı olarak belirlenen ve sit alanı olarak ilan edilen sahada, Edirne Belediyesi, Edirne İl Özel İdarəsi, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, DSİ ve şahıs mülkiyetinde parseller bulunmaktadır.

Ayrıca, henüz Edirne Yeni Saray alanı olarak tesellimlenemeyen ve sit alanı ilan edilmeden, ancak kaz ekimbinde çalınması tamamlanan ve ilgili koruma kurulu onayına sunulan Edirne Yeni Saray'ın tamamını kapsayan öneri sit sınırlar içerisinde de değişiklik kabul kurulan ile şahıslara ait parsellerin varlığı bilinmektedir. Bu bağlamda, söz konusu alanda bulunan ve Osmanlı Dönemi'nde (XIX. yüzyılda) inşa edilmiş kışladan birisi (Tank Köşü), Adalet Bakanlığı'nın mülkiyetinde olup, Edirne Kapalı Gecevesi, diğeri (Tavuk Köşü) ise Trakya Üniversitesi tarafından meslek yüksekokulu olarak kullanılmaktadır. Böylece karnakça bir sit ve mülkiyet sorunları olan Edirne Yeni Saray alanındaki mülkiyetin farklı kurum ve kişilerle edinilmediğini, bu sahada yapılmış çalınmalarda kurum ve kişiler arasında koordinasyonsuzlukta kaynaklanan yanlış ve eksik uygulamalar ile sorunlar ortaya çıkmaktadır.

Edirne kent merkezine yakın olan ancak, saray alanını belirleyen bir sınıra ve tel örgünün olmaması nedeniyle, isteyen herkesin rahatlıkla kontrolsüz bir şekilde girebildiği Edirne Yeni Saray, 7/24 saat esasına dayalı bir güvenlik önemi bulunmamaktadır. Mevcut halde burada görevlendirilerek güvenlik görevlilerinin de istenilen seviyede bir güvenlik sağlayacağı şüphelidir. Çünkü, saray alanının henüz kesin ve doğru sınırlarının belirlenmemiş ve sit alanı ilan edilmiş olması, bu yöndeki önlemleri etkisiz kılacağı kanaatindeyiz.

Edirne Yeni Saray alanından geçen ve tarihi köprülerle (Fatih ve Şehabettin Paşa köprüleriyle) bağlantılı bir asfalt yolu, hem

buradaki araç trafiğini artırılmakta ve hem de kontrolsüz bir insan-araç sirkülasyonuna neden olmaktadır. Bu durum, saray alanının tahribatını bir derece daha artırmaktadır. Yine bu bağlamda, saray alanına kalan söz konusu tarihi köprülerin araç trafiğine açık olması da, bir diğer sorun olarak belirtilebilir. Ayrıca, ilgili koruma kurulu karar bulunmamasına rağmen, söz konusu tarihi köprülerden ağır tonajlı araçlar ile iş makineleri da geçmekte ve köprülere ciddi zararlar vermektedir.

Edirne Yeni Saray'ın mevcut sit sınırları içerisinde kalan ve Kum Meydanı'nın hımmen yanbağında, 1980'li yıllarda inşa edilmiş olan Balkan Şehitliği de, Edirne Yeni Saray'ın olan koruma- onarımı- yaşatma sorunlarının bir derece daha artmasına neden olmaktadır. Aynı şekilde, Edirne Yeni Saray'ın Habsbahçe alanı sahada, Edirne Belediyesi tarafından 1980'li yıllarda inşa edilen ve yılda sadece bir hafta kullanılan Kırkpınar Güreş Stadyumu da, saray alanındaki koruma- yaşatma dışıncılığına çelişen yapılaşmalara köti bir örnek olarak durmaktadır. Her yıl gerçekleştirilen Kırkpınar güreş etkinlikleri kapsamında, Edirne Yeni Saray alanının önemli bir kısmı, etkinlik boyunca açık otupark olarak kullanılmaktadır. Hiçbir şekilde

ölenemeyen bu uygulama, saray yapılarımı ve çevreye ciddi zararlar vermektedir. Bu yöndeki tahribatı ara örnek olarak, Tavuk Ormanı olarak bilinen ve doğal sit alanı ilan edilmiş Edirne Yeni Saray'ın av sahasındaki modern yapılaşmalara da belirtilebilir.

Farklı bilim dallarını ilgilendiren sorun ve konular bünyesinde barındıran Edirne Yeni Saray'ın, daha önce multi disiplinler bir çalışmaya konu edilmiştir. Bu bağlamda, Edirne Yeni Saray, günümüzde kadar ilgili (sanat tarihi, tarih, mimarlık, restorasyon, vd.) bilim dallarından oluşan bir uzmanlar kadrosu ile her yönden (kent planlaması, mimari,

sistemle, topografiya, sosyal- siyasi- askeri- kültür tarihi bakımlardan) ele alınıp, araştırılmamış ve koruma-onatma ve yaşatma yönünde projelere konu edilmişmiştir.

Edirne Yeni Saray' a ilişkin yurt içi ve dışındaki argülerdeki belgeler, seyahatnameler, gravürler, yayınlar, vb. dokümanların tespit, derlenmesi ve değerlendirilmesi şimdiki kadar yapılmamıştır.

Edirne Yeni Saray'ın tüm yapılarının arkeolojik kazınım, temizliğin yapılması amaçlı nedejenile, saray alanının tamamı yerine, tek yapı öğesinde koruma- onarım uygulamalarına girişilmektedir. Henüz tam olarak niteliği, sınırları, yayılma alanları, vd. nitelikleri tam olarak tespit edilmiş olan Edirne Yeni Saray'ın bu halde hazırlanacak koruma- onarım- yaşatma projesi ciddi sorunlar, eksiklikler ve yanlışlıklara neden olabilecektir. Hazırlanacak projelerin sağlıklı- gerçekçi- kalıcı ve uygulanabilir olabilmesi için, saray alanındaki sürdürülebilir arkeolojik kazılarını ve arşivlerle yapılan çalışmaların sonuçların beklenmesi gerekmektedir.

EDİRNE YENİ SARAYI'NIN KORUNMASI VE YAŞATILMASI İÇİN YAPILMASI GEREKENLER

Edirne Yeni Saray'ın korunması-onarılması ve yaşatılabilmesi için, yukarıda belirtmeye çalıştığımız sorunlarına ilişkin önerilerimizi aşağı başlıklar halinde şöyle sıralayabiliriz:

Edirne Yeni Saray'ın günümüze kadar tam ve doğru bir şekilde tespit edilememiş olan yayılma alanlarını ve sınırlarını belirlemek, mevcut sit sınırlarını aşı haline uygun hale getirilmelidir.

Edirne Yeni Saray alanından geçen ve gerek yapıldığı sırada ve gerekse de şimdiki halde saray alanına zarar veren seditlererin kaldırılması sağlanmalıdır. Bu yapıların da, saray alanının taşkınlarından zarar görmesini engelleyici önlemlerin başında yer alan Meriç ve Tunca nehirlerinin yataklarının temizlenmesi ve doğal yatağına kavuşturularak taşkınların azaltılması gerekmektedir. Ayrıca, sadece saray alanına değil, Edirne'nin yakın çevresindeki pek çok tarihi yapıyı ve doğal sit alanını olumsuz etkileyen inşaatlarından vazgeçilmelidir.

Saray yapılarının bulunduğu alanın, kent merkezi dışında bulunması ve güvenlik sorunu ile karşı karşıya olması nedeniyle, yerel idarelerden sağlanacak imkanlarla, saray sahasında 7/24 saat esasına dayalı ve yıl boyunca görev yapacak bekeci- güvenlikli istilaların gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Mevcut halde Edirne Yeni Saray'ın çok az bir bölümünü içine alan sit sınırlarının

genişletilmesiyle ortaya çıkacak mülkiyet sorununun giderilmesine dönük önlemlerin alınması. Bu bağlamda, saray alanında bulunan ve ekim yayları arazilerdeki ekimin durdurulması ve kamu kurumlarına kullanılan yapıların bağlatılarak, bütüne girilip bir fonksiyon tanımının yapılmalıdır.

Saray alanının mevcut araç geçişi engellenmeli ve inşaat yolu kaldırılarak yayalaştırma çalışmaları gerçekleştirilmelidir. Edirne Yeni Saray alanındaki modern yapılaşmaların önüne geçilmesi engellenmeye önlemlerin alınması ve sahanın bu tür uygulamaların arındırılması sağlanmalıdır. Bu bağlamda, mevcut yapıların (Kırkpınar Güreş Stadyumu, Tavuk Ormanındaki binalar, vd.) kademeli bir şekilde kaldırılması yoluna gidilmelidir.

Edirne Yeni Saray' a ait yurt içi ve dışındaki müze, özel koleksiyon, arşiv ve diğer panellerde bulunan materyallerin (saray, ait mimari, süsleme elemanları, gravür, resim, metin bilgisi, vd.) tespiti, temin edilmesi ve incelenerek elde edilecek bilgiler ile sahada yapılacak kaz ve araştırmalarda elde edilecek bulguların

bütünlendirilmesi sağlanmalıdır. Böylece, sarayın Osmanlı Dönemi'ndeki planı, mimarisi, süsleme özellikleri, maruz kaldığı tahribatlar, geçirdiği onarımlar, ilaveler, yaşanmış olaylar, vd. hakkında sağlıklı, ayrıntılı ve kesin sonuçlara ulaşılabilecektir. Yukarıda belirttiğimiz materyal- kaynak araştırması ile sahada yapılacak tespit ve güzlemlerin birlikte değerlendirildiği ve Edirne Yeni Saray'ın ne ölçüde tanıdığımızı, elimizde nelerin olduğunu, neleri kaybettiğimize ışık tutacak kapsamlı yayın faaliyetine girişilmelidir.

Her ne kadar, bütüncül bir proje kapsamında değerlendirilmesi için Edirne Yeni Saray'ın toprak üstünde kalan ve her geçen gün tahrip yapıldıkları, ivedilikle restorasyona ihtiyaç duyulanları,

sağlıklı rolüve- restitüsyon ve restorasyon projelerinin hazırlanması ve arınlardan onların gerçekleştirilmesi amacıyla, söz konusu yapılarla ve çevresinde arkeolojik kazılarını öncelikli yapılmalıdır.

Edirne Yeni Saray'ın toprak altında sadece temelleri kaldığı bilindiği yapıların teknolojik imkanlar (GPS, jeofizik araştırmalar, vd.) kullanılarak gerçekleştirilecek ön tespit ve güzlemlerinin ardından arkeolojik kazılarının yapılarak konservasyonu, restorasyonu, rekonstrüksiyon (?) uygulamalarına yardımcı olunması ve bu çalışmaların hızlandırılması gerekmektedir.

Edirne Yeni Saray' a ilişkin olarak hazırlanacak nihai projede, saray alanının ve restorasyona gerçekleştirilen yapıların yeniden işlevlendirilmesine yönelik projelerin hazırlanması ve bölgenin kent ile bütünlendirilerek yaşanılır kültürel- sosyal mekânlar haline getirilmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

Uzun vadede, bir üniversite veya bakanlık bünyesinde Edirne Saray

Araştırma ve Uygulama Merkezi kurulmalıdır. Bunun yaparken de, Yeni Saray'ın toprak üstünde bulunan ve restorasyona yapılması planlanan yapıların da bir tanesini gündüğümüzü bu merkez için hazırlanması sağlanmalıdır.

Yukarıda bahçalarını belirttiğimiz çalınmalar, farklı bilim dallarından uzmanlardan oluşturulacak bir ekip ile eş güdümlü olarak sınırlarını ve bölce multi-disipliner bir çalışmaya, Edirne Yeni Saray'ın maksat tahlini de-ğiştirmeye dönük atılan adımlar hazırlanmalıdır.

SONUÇ

Osmanlı İmparatorluğu'nun bilinen en önemli saraylarından ve Osmanlı Arkeolojisi'nin en önemli çalışma alanlarından olan Edirne Yeni Saray (Saray- i Cedid-i Amire); kapladığı sahanın büyüklüğü, bünyesinde barındırdığı çok sayıda yapı, imparatorluğun her döneminde aktif-kullanılmış olması, Balkan coğrafyasına kalkışa seferlerin

hazırlıklarının yapıldığı bir işlevi görmesi, yaşamış olduğu (Balkan Savaşı, yangınlar, işgaller, vd. gibi) olumsuzlukları yanı sıra, Osmanlı saray hayatında ön plana çıkan (IV. Mehmet'in av, sinnet, vd.) etkinlikleri ile her zaman önem arzettiği. Bütün bu olumlu ve olumsuz geçmişine karşın Edirne Yeni Saray, şöhretine yakışır ilğiden mahrum kalmıştır. Geçmiş yıllarda ortaya konulan ilği ve kararlarklı, hep kesintilere uğramıştır. Umudumuz, ülkemizin en önemli kültürel mirasları arasında yer alan ve bir kent bünyesinde bulunduğu Edirne Yeni Saray'ın, yukarıda belirttiklerimiz sorunlarından nedilikle arındırılarak öngörümüze çalınmaları gün ve hızlı bir şekilde sonuçlandırılarak doğru yazılması, korunması ve gelecek kuşaklara aktarılmasıdır.

⁽¹⁾ Bahçeşehir Üniversitesi

EDİRNE MÜZELERİNDE ZİYARETÇİ KIYASLAMALARI VE SELİMİYE VAKIF MÜZESİ (Tespitler-Öneriler)

■ Ayhan TUNCA

GİRİŞ

Müzeler, bir beldenin turizm dayanağını oluşturduğu kadar, bu alandaki en önemli güvenceleridir de...

Ayrıca müzeler, işaret ettikleri ziyaretçi sayılarıyla, o yerin, turizm dilini yaratırlar ve böylece, konuya ilişkin çalışma planlamaları ile programlarına da yön vermede, rol sahibi durumuna gelirler...

Bu nedenle, müzelerdeki ziyaretçi sayılarını, yıllara ve hatta aylara göre tespit etmek, en önemli veri materyallerini oluşturur.

Konumuz bu doğrultuda, müzelerimizin genel durumlarına ilişkin tespitlerden hareketle, son dönem müzelerimizden olan Selimiye Vakıf Müzesi'ni ele alarak, bu müzenin ziyaretçi akışını irdelemek suretiyle, geleceğe dönük uygulama önerileri üretmektir.

Başka bir deyişle, araştırma konusu olarak Selimiye Vakıf Müzesi'ni seçmişizmin ilk nedeni, en son yapılan bu müzemizdeki ziyaretçi akışını görmek ve

bu yönü diğer müzelerle de kıyaslamaya yoluna giderek bazı değerlendirmelere ulaşmaktır.

SAĞLIK MÜZESİ

Son yıllarda, Edirne turizmine ışık tutan rakamlar için, İkinci Bayezid Külliyesi ve Sağlık Müzesi'ndeki ziyaretçi sayılarına da başvurmakta; burada, sürekli yükselmekte olduğunu tespit ettiğimiz ziyaretçi sayısı ile sevindiren gelişmeler gözlemliyoruz...

Bu yıl, benzer bir gelişme söz konusudur ve 2010 yılında 147 bin kişinin ziyaret ettiği

Sağlık Müzesi'ni, 2011'de, yaklaşık 207 bin kişi gezmiştir...

Yüzde 30'luk bir artışla karşı karşıyayız ve bu durum, müzeler şehri olarak da anılan Edirne için, turizmdeki yükselen talebi işaret edenlerken, bizlere düzenli turizm açısından ışık tutar mahiyettedir.

Nedenlidir...

Ancak, Sağlık Müzesi'ndeki ziyaretçi tablosunda gözlemlenen bu sayısal ve sevindirici artış, yabancı ziyaretçiler bağlamında aynı yere koymak, çok mümkün görülmemektedir...

Neden?

Çünkü yabancı ziyaretleri açısından, çok zengin tarihsel-kültürel cazibeye ve düzenleme dağılımı içinde olmasına rağmen, bu müzede yabancı ziyaretçi artışı yok denecek kadar azdır...

Zira buradaki toplam ziyaretçi sayısı; 2010 yılında 6200 kadar iken, bu sayı 2011 yılında, sadece 600 kişi kadar artış kaydetmiştir.

İşte müzelerin dili...

Burada, bizler için başka bir tespit söz

konusudur ki, görünür ziyaretçi sayısı ile bizlere söylemek istenen şey, adı geçen müzeyi, ziyaretçi yeterince tanıtamadığımızı uyarıdır...

Bu nedenle bu müzemizde, yeni veya farklı tanıtım çalışmaları bizleri beklemektedir.

Önemsemelidir...

KOMŞU MÜZELER VE DİĞERLERİ

Türk İslam Müzesi, restorasyon çalışmaları bitiren ek yeni sezonla ziyarete açılma sürecini tamamlama evresindedir...

Arkeoloji ve Etnografya Müzesi, Selimiye ekşeni konumu ile bu muhteşem eseri ziyaret edenlerden de olumlu anlamda etkilenme sansına sahiptir...

Konu ve seslendikleri ziyaretçi kitlesi açısından, farklı verileri dile getirme niteliği olan bu müzemizi, 2010 yılında 18517 kişi ziyaret etmiştir.

Bu toplam sayının 1005'i yabancılar tarafından olmuştur...

2011 yılında ise, Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'ni ziyaret edenlerin sayısında ise 5009 kişilik artış söz konusu olmuş ve böylece toplam ziyaretçi sayısı 23526'ya ulaşmıştır.

Peki,iki dönemi dile getiren bu ziyaretçi dağılımı içindeki yabancıların durumu nedir acaba?

2010 yılında,1505 yabancı gelmiş

Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'ne...

2011'de ise, bu sayı 1404'e ulaşmış;

yani sadece, 403'lük bir artış gerçekleşmiştir...

Bu arada Selimiye Vakıf Müzesi'ndeki ziyaretçi, dağılımında yıllar dikkate alındığında, Aralık ve Ocak aylarındaki ziyaretçi sayıları, altı bin civarında olup, en düşük sayıları işaret etmektedir...

Söz konusu dağılımda Nisan ayı, on bine yaklaşan bir artış arz etmekte, Mayıs ayında ise, adeta bir patlama görüntüsü vererek, 17 bine yaklaşmaktadır. Temmuz ve Ağustos aylarında söz konusu sayı 16 ve 17 civarlarında dolayısıyla, Eylül ayında bu sayı 18 bin 389'a ulaşmaktadır.

Ekim ve Kasım ayları, dokuz bin kadarlık bir ziyaretçi sayısını işaret etmekte; Aralık'ta, bu sayının 6 bin üç yüze düştüğü görülmektedir.

SONUÇ

1-Edirne'deki müzeler genelinde, bu müzeleri dolayan toplam ziyaretçi sayısı 350 bin civarındadır...

2-Bu sayısal görüntüsü, olması gereken yerde ve yeterli bir sonuç olarak değerlendirilemez...

3-Konular ve seslendikleri ziyaretçi kitleleri açısından dile alındığında, müzeler arasındaki ziyaretçi farkı oldukça karşılıklı bile, örneğin Arkeoloji Müzesi ile Selimiye Vakıf Müzesi arasındaki 110 bin kişilik ziyaretçi farkı dikkatli olarak...

4-İlgili kişilerle sözlü açıklamalarında; Vakıf Müzesi lehinde ki farkın, Selimiye yaklaşık ve camii ziyaretçilerinin katkısı yanında, ücretsiz olması nedeniyle yaşadığı değerlendirmeleri gözlemliyoruz...

Aynı alanı paylaştan Türk İslam Müzesi'nin, ziyarete açılması sonrasında, bu konuda farklı değerlendirmeler yapma olanağına da bulunacaktır.

5-Müzelerimiz için, yıllık ziyaretçi hedefleri koyulmalı (örneğin önümüzdeki yıl için 500 bin) bu yönde gerekirse özel projelere yönelmelidir...

6-Yabancı ziyaretçiler sayısında önemli artış, tanıtım konusundaki olumsuzluğumuzun dile getirir niteliktedir. Kıbu durum ayrıca,yeni çalışmalar yapma gereğini de işaret etmektedir.

(*) Araştırmacı - Yazar

EDİRNE – KARAAĞAÇ TURİZMİNİN YAKIN GELECEĞİNDE T.Ü. GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ

■ Prof. Dr. Ahmet Sınav, CMI

Dünyanın her yerinde Güzel Sanatlar Fakültesi'nin klasik misyonu sanatçı yetiştirmektir. Bizim fakültemizin kuruluşu amacının resmi tanımında da bu sanatçılar "sanatsal ve estetik beğeninin topluma yayılmasını sağlayan bireyler" olarak tarif eder. Oysa fakültemizin 2011 Haziran ayında gelip yerleştiği Karaağaç mahallesi'nin sosyal yapısına eklesi bu bağlamda değerlendirilmelidir.

Fakültemizin halen resim, heykel ve grafik olmak üzere 3 bölüme 200 civarında öğrencisi ve 20 civarında da personeli olan bir okuldur. Bu sayıyı "tüketici müzteri" olarak kabul edip karşılığında da Karaağaç ekonomisine kayda değer bir katkı sağlanmasını beklenirse bu elbette gerektirir bir değerlendirilme olmaz. Hatta bu sayı, yeni açmaya çalıştığımız bölümleri ve 6 bölümlere gelecek öğrenci ve öğretim elemanlarını da ekleyip nihai hedefimiz olan 800-1000 civarına yükseltsek bile bunun ekonomik getirisi Karaağaç için çok büyük olmayacaktır. Karaağaç daha büyük hayaller kurmalıdır!

Karaağaç muhteşem tarihini hatırlamalı ve

şu güzelim istasyon binasının buraya yapılmasına sebep olan nedenleri iyi analiz edip gerçek önemini kavramalı kendine daha büyük hedefler seçmelidir.

Karaağaç'a ekonomik açıdan önemli başlıca iki ürün var; tarım ve turizm. Tarım getirilerinin artırılması açısından yapılması gerekenleri elhine alarak yazımın başlarına turizme dönelim. Bir mekânı turistik açıdan çekici olması için orada görülsün yerler, tadılması lezzetler ve hoşça vakit geçirilerek aktiviteler olması gerekir.

Karaağaç'a halen Güzel Sanatlar Fakültemizin verilemiş olduğu tarihi tren istasyonumuz, Mimar Kemalettin'in bir eseri olup, dünyaca ünlü Orient Express treninin önemli duraklarından biridir. Edirne işle değil de Karaağaç'a yapılmasını nedeni o yıllarda burada yaşayan levantenlerin sosyo-ekonomik etkileri olabilir mi diye düşünmeden yapamıyoruz insan. Balkan savaş öncesinde Alman, Fransız okulları, oteller, restoranlar, sinemalar, gece kullipierinin olduğundan bahsediyor turhali kaynaklar.

Halen ayakta kalmış binalara, konaklara,

karakteristik evlere baktığımızda bu sosyokültürel zenginliğin kalmınlama görmeleki hiç, de zor değil. Her köşeden kendini gösteriyor geçmişte yaşananlar. Ve tabiidir ki şavaş sadece orduların arasında yaşanmamış, bu zengin sosyokültürel dokuyu da değiştirmiş. Levantenler ve ecranları birçoğunun getirdi terketsmesi ve mühadele Karaağaç'ın dokusunu büyük ölçüde değiştirmiştir. Bir de istasyon 1971'de Edirne'ye taşınmış da Karaağaç'a tren gelmez olunca, ahahinin elinde tarımdan başka birşey kalmamış.

Şon yıllarda Karaağaç turizmindedi baş hareketlenmeler yaşanıyor. Edirne halkının bafasonları kalvatalı edip hoşça vakit geçirmek için Karaağaç'a gelmesi neredeyse gelenekleşmeye başladı. Hele bir de havaların güzel olduğu bahar – yaz aylarında Cumartesi Pazar günleri işne atan yere düşmüyor. Birbirini arada yenileri de açılan kafe ve restoranlar... Hani diyors insan, bunları birer çökp da, Edirne'mizin o Osmanlı sarayından kalma, günümüzde pek de bilinmeyen geleneksel tadlarını da menilere alsa, hatta bunu küçük bir roman müzik grubunun yaptığı neşeli bir müzik eşliğinde sunsa, bir de bunlardan birkaç Karaağaç'a özdeşleşip markalaşverirse... ne güzel olur değil mi?

Bir Avrupa Birliği projesi kapsamında, semtimizin okullarından Mustafa Necmi İlköğretim Okulu 25 Aralık'ta unutulmaya yüz tutmuş Balkan geleneklerinden Bucuk gecesi'ni canlandırdı ve bir de Güzel Sanatlar Fakültesi olarak elimizde geldiğince destek verdi. Afişlerini, davetiyelerini hazırladık, şenlikte kullanılmasını planlanan maske ve diğer görsel materyalleri hazırladık, en

sonunda da yerleşkemizin kapılarını açmış ilk okul öğrencilerinin faaliyetini unutulmaz bir geceye dönüştürmesine katkıları bulunmaya çalıştık. Bu desteği verirken de hiç tereddüt etmedik. Çünkü inanıyoruz ki ortak sosyal aktivitelerin binayı yavaş tuğlaları bitirirad tutan harc çökmüş... Karaağaç toprağına atılmış bir tohum olan okulumuzun yemerk için ihtiyacı olan su gibi, günışığı gibi... Tohum ile toprak bir de uyum sağlayıverirse... işgalih!

Fakültemizin Karaağaç turizmüne nasıl bir katkı yapabileceği konusu beşyinedim önemli bir yer işgal ediyor. Şöyle düşünüyorum: Bizim elimizde iki kozumuz var. Birincisi yaptığımız iş ki bu sanat üretmek ve sanat öğretmek. Bu bağlamda Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencilerinin elinden olmasını sanat eserlerinin ana binamızın girişindeki büyük salonda sürükli olarak sergilenmesi ve satışa sunulmasını hayata geçirmeyi seçiyoruz. Böylece hem öğrencilerimizin eserlerini sergileme konusundaki eğitimlerine katkı, hem de halkımızın sanat dıyarlığını katkida bulunuyoruz. Tarihi yerleşkemize geyerek gelenler buradan bütçelerine uygun sanat eserleri alabilir, işyerlerini ucuz basık tabaklı yerine orjinal eserler ile süsleyebilirler. Hatta geleceğin ünlü sanatçıların öğrencilik dönemi eserlerine yatırım yapabilirler. Düşünsenize Ressam İbrahim Çallı imzalı öğrencilik dönemine ait de olsa bir tablolu var, veya Feyhaman Duran'a, Nazım Ziya Guran'a, Hoca Ali Rıza'ya, veya Bedri Rahmi Eyüboğlu'na ait bir eser... onlar da bir zamanlar Sanayi-i Neşfe Mektebinde öğrenci değiller miydi?

Öğrencilerimizin tatilde olduğu yaz aylarında, öğretim üyelerimiz tarafından halka açık sanat kursları düzenlemek de bu bağlamdaki projelerimizin bir diğeri.

Çok önem verip başlamak istediğimiz bir diğ projemiz de fakültemiz bünyesinde bir Sanat Araştırmaları Enstitüsü kurmaktır. Bu enstitü vassıyla akademik olarak yaptığımız sanatsal araştırma ve çalışmalar ortak yaşadığımız mekânların konfor ve estetik açıdan daha kaliteli yerler haline getirmeye çalışacağız istiyoruz. Bu enstitü batı kültüründeki örnekler benzer bir şekilde yapılandırılıp, yerel yinelerimiz ile fakültemizin kamusal sanat konusunda bir ayra getirecek Edirne'mizin ortak yaşam mekânlarını kendi tarihi kimliğine uygun bir şekilde yeniden düzenlemeye katkıda bulunmak bağlamında önemli bir işlev yapacak.

İkinci kozumuz Edirne'li herkesin bildiği tarihi yerleşkemiz. Fakültemizin bulunduğu eski istasyon binası ve bahçemizin turizm mevsiminde günlük ziyaretçi sayısı da ortalamla 100 – 200 arasında. Artık Edirne'mize evlenen her mutlu çiftin

fotoğraf albümlerinde bahçemizdeki tarihi trenin önünde çekilmiş birkaç resmi olması gelenek haline geldi. Yerleşkemizle ayrıca ziyaret edilen ikisi resmi üç tane müzimiz var.

Birincisi, İhan Komar Resim ve Heykel Müzesi, Edirne'nin en çok dınya sanat literatüründe geçmiş bu tınlı heykeltıraşımıza ihale ettiği müzimiz şahih olduğu 279 eserden ortalamla 120 adedi dönüştürülmüş olarak sergilenmektedir. Koleksiyonda yedi eser İhan Komar eseri ve büyük çoğunluğu ülkenin dışında ünlü kişilerden de sanatçılarının eserleri yer almaktadır. İkincisi, Sozlan Müzesi ki cumhuriyetimizin Lüzman birleşmesinden en önemli rolü oynayan ve Karaağaç'ımızın şavaş zamanında olarak bize verildiği tarihi anıtsınların belgeleri buraya sergileniyor. Ayrıca bu anıtsında heyetimize başkank eden İsmet İnönü'ye ait bazı özel eşyalar da burada görülebilir. Üçüncüsü henüz müze

çöğünini getirmiş, ülkeninze alı resimleri kadar bilimleyen, ancak uluslararası tıne sahip, akıllı ressamlar geleceğinin öncülerinden bir sanatçımız. Şehit Ressam Hasan Rıza Atıfyesi adını verildi. Bunu şehit sanatçımızın kampla saldığı Karaağaç toprağında kök salmaya gayret eden okulumuzun bir vefa borcu bildik. Ama bununla yetinmeyip adına bir de müze kuruluması da kendimize göre adedimiz bulunmaktaydı. Bakarsanız Ressam Hasan Rıza'nın Karaağaç'a yaşadığı evni bulmak, bireylerden kaynak bulup onu bir şekilde restore etmek ve müze haline getirmek... neden olmaz mı? Amerikalı'ların dediği gibi; hayal edilebilirsün, yapabilirsiniz!

Karaağaç'ın hafızasını turistleri kahlvatalı yedkileri / muhteşem börekleri ağaçların arasında küçük bir yürüyüş yaparken eritmek isteyeceklerini düşünüp yerleşkemiz bahçesindeki yaklaşık 50 dönüm büyüklüğündeki ağaçlara kaplı alanımız bir arboretum (ağaç müzesi) haline getirmek

olarak tescil edilmiş değil ama batı akademiasındaki örnekler benzer şekilde müze yapılmak üzere çalınmaya başlanılan Trakya Üniversitesi Rektörlük Müzesi. Rektörlüğümüzün Balkan Yerleşkesindeki yeni binasına taşınacak eski ofislerinin olduğu gibi yerinde bırakarak, burada da Karaağaç'ımızın tarihi kimliğine yer etmiş üniversitemizin idare birimlerinin balkın yazınarene açık. Halkımızın, özellikle orta öğretim öğrencilerinin akademik hayatı bızat geçerek anlamak bağlamında yararlı olacak düşündüğümüz bu müzimiz de halen haftalık saat 09:00-17:00 arası isteyen herkes tarafından ziyaret edilmektedir.

Halen içini resim ve heykel atölyelerine dönüştürdükümüz bir binamıza Karaağaç'ta yaşayıp 1913 Bulgar istilasında yine burada şehit edilmiş, Edirne'ye çığda sanat

amacıyla bir proje üzerine çalışmaya başladık. Bununla ilgili TEMA vakfı yedkileri ile görüştük. Bize deneyim ve bilgi birikimlerini paylaşacaklarını daur amı verdiler. Osmanlı sarayına ay mekânı olmuş ormanların ortasında, açını bile bir ağaç cinsinden alan semtimize yakışacak mı bir botanik bahçesi?

Karaağaç'ta yapılacak çok şey var. Herşeyi devletten beklemeye alışkanlığımızdan kurtulup nasıl bir katkı yapabileceğimizi düşünüp, neler yapabileceğimizi hemen yapmalı, neresinden başlanabiliriz diye geçirmeliden oransından başlanmalıyız. Karaağaç tarihile, doğayla, kültürile turizm bağlamında markalaşmayı çoktan hakediyor ama, o reklam filmindeki sevilmemiş çocuğun söylediği gibi 'çocuk galamıza lazım çocuk!'

SELİMİYE VAKIF MÜZESİ

■ Hüseyin Özer

Osmalı Devletine doksan küçük yıl başkentlik yapmış olan Edirne, başta dünya şehreri Selimiye Camisi olmak üzere, sahip olduğu tarihi ve kültür mirasıyla geçmişine bugüne buluşturan önemli şehirlerimizden biridir. Bu kültürel mirasın farkında olan ve korumayı hedefleyen Vakıflar Genel Müdürlüğü, Edirne Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün yürüttüğü projeye, Edirne'ye Selimiye Vakıf Müzesi'ni kazandı.

Selimiye Vakıf Müzesi'ne mekan olarak seçilen Dar'ül Kurra Medresesi, Mimar Sinan tarafından 1569-1575 yılları arasında külliye ile birlikte inşa edilmiştir. Medrese inşasının yakın zamana kadar yüksek öğrenim düzeyinde eğitim veren bir kurum olarak hizmet vermiştir. Dar'ül Kurra Medresesi altınışık ve üzeri medreseleri sınıfında yer almaktadır. Kuran, hadis, kelim, tefsir gibi dini ilimlerin yanı sıra; tarih, coğrafya, matematik gibi pozitif bilimler okutulan dersler arasındadır.

Medrese Selimiye Külliyesi içerisinde, caminin güneybatı köşesinde yer alır. Kesme taş ve tuğla malzeme ile inşa edilen Dar'ül Kurra Medresesi'ne antsal bir kapı ile girilir. Ortada dikörtgen avluyu dört yönden revak çevreler. Revagin doğusuna da yer alan büyük kubbeli oda dershane olarak; güney ve batı yönlerdeki odalar, medrese hocaları ve öğrenciler tarafından kullanılıyordu.

Uzun yıllar boş ve bakımsız kalan

Dar'ül Kurra Medresesi 2007 yılında tamamlanan restorasyonun ardından müze olarak yeniden düzenlendi ve Selimiye Vakıf Müzesi adını aldı. Böylece, hem kültür turizminin yeni bir müze kazandı, hem de Mimar Sinan'ın önemli bir eseri bulunduğu kötü durumdan kurtularak, hak ettiği görünüme kavuşturulmuştur. Geçmişte medrese hoca ve öğrencilerinin kullandığı küçük odalara artık tarihi eserler sergilenmektedir.

Müzeke ziyaretçilere, melana ögü, ruhu dindiren enstrümental müzik yapını eşlik etmektedir. Selimiye Vakıf Müzesinin avlusuna çıktığında Dünya

uyarlık tarihinin başyapıtlarından olan Selimiye'yi farklı bir açıdan görürsünüz. Medresenin ortasındaki üstü açık avluyu dört yandan çevreleyen revakta, Dünya mimarlık tarihinde bir deha olan Mimar Sinan, büyük boy taunım panoları yardımıyla anlatılmaktadır. Ayrıca, Revakta oluşturulan sergileme sistemi ile geçici sergiler ve çeşitli sanatsal faaliyetler müze ziyaretçilerine sunulmaktadır.

Edirne Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün gurur abidesi olarak ayakta duran Selimiye Vakıf Müzesi, pazartesi günleri hariç her gün 09:00-17:00 arası hizmet vermektedir.

Emekli Vakıflar Bölge Müdürü

SELİMİYE FOUNDATION MUSEUM

Edirne which was the capital city of Otoman Empire about ninety years, is one of the important city of Turkey that meets past and today with its history and cultural heritage. General Directorate of foundation, which the importance of this cultural heritage and aims protecting it, brought in Selimiye Foundation Museum to Edirne with a Project that directed by Edirne Region Directorate of Foundations.

Dar'ül Kura Madrasah that was selected as a place for Selimiye Foundation Museum was built with külliye by Mimar Sinan between 1569 and 1575. It had served as a Dar'ül Kurra Madrasah that gives higher

level education as an establishment. Besides regional sciences like Koran, tradition, remark, rendition; positive sciences like history, geography, mathematics were teached.

The madrasah takes place in Selimiye Külliye in the Southwest part of the mosque. Dar'ül Kurra Madrasah which had made by bevn stone and brick materials can be entered by a monumental door. There is revak around the garden. Room with a big dome at the eastern of revak was used as class and the rooms at the southern and western were used by teachers and students.

Dar'ül Kura Madrasah had been empty

and out of repair for years but after it's restoration in 2007, it was organized again as a museum and it's name changed as Selimiye Foundation Museum gain a new museum but also Mimar Sina's impant part was recovered, so it gained its wonderful appearance. In the past, in the madrasah and in the small rooms were used by teachers and students, now historical products are exhibited.

In the museum, there is an instrumental music, which belongs to the place and gives pleasure, follows the visitors. When you are in the garden of Selimiye Foundation Museum, you see a of the masterpiece of World Civilization History Selimiye in a different view. In Revak, which covers the opening garden from everywhere, Mimar Sinan, who is a genius in World Civilization History, is introduced by the helping of big sized clipboards. Besides, temporary exhibitions and different artistic activities are exhibited to the museum visitors with an exhibiting system in a Revak.

Selimiye Foundation Museum, which survives as a proud of Edirne Foundations Region Directorate, is open everyday between 9 pm and 17 pm except for Mondays.

EDİRNE'DEKİ ONDÖRDÜNCÜ VE ONBEŞİNCİ ASIRLARA AİT İMÂRETLER (AŞEVLERİ)

■ Prof. Dr. Heath W. Lowry

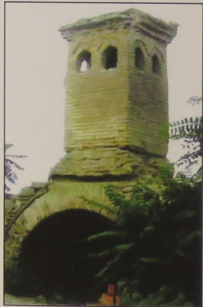
Genellikle, erken dönem Osmanlı tarihinde gözâr edilmiş kurumların başında imaretler gelmektedir. Bugüne kadar Edirne ile ilgili olan çalışmalarda şehir ve civarındaki imaret sayısı hakkında bile net bir bilgi bulunmamaktadır. Edirne ile ilgili çeşitli eserlerde (Ahmet Bâdi, Osman Nuri Peremeci, Ratip Kazançgil, vs.) bu sayı sekiz veya dokuz olarak belirtilmektedir.

Halbuki, devam eden bir çalışmada, sadece 1324-1500 yılları arasında Edirne ve çevresinde en az 13 tane imaret yapıldığını saptamız bulunmamaktadır.

Edirne'deki bu 13 imareti, Yıldırım Bâyezid Han'ın yaptırdığı da dâhil olmak üzere büyük bir kısmı Balkan Savaşları'na kurban gitmiştir.

Şu anda, bu imaretlerden sadece iki tanesi günümüz ulaşmıştır. Biri kısmen (Yıldırım Bâyezid Han İmâreti), biri yine restore edilmiş şekilde (Sultan II. Bâyezid İmâreti).

(*) Bahçeşehir Üniversitesi

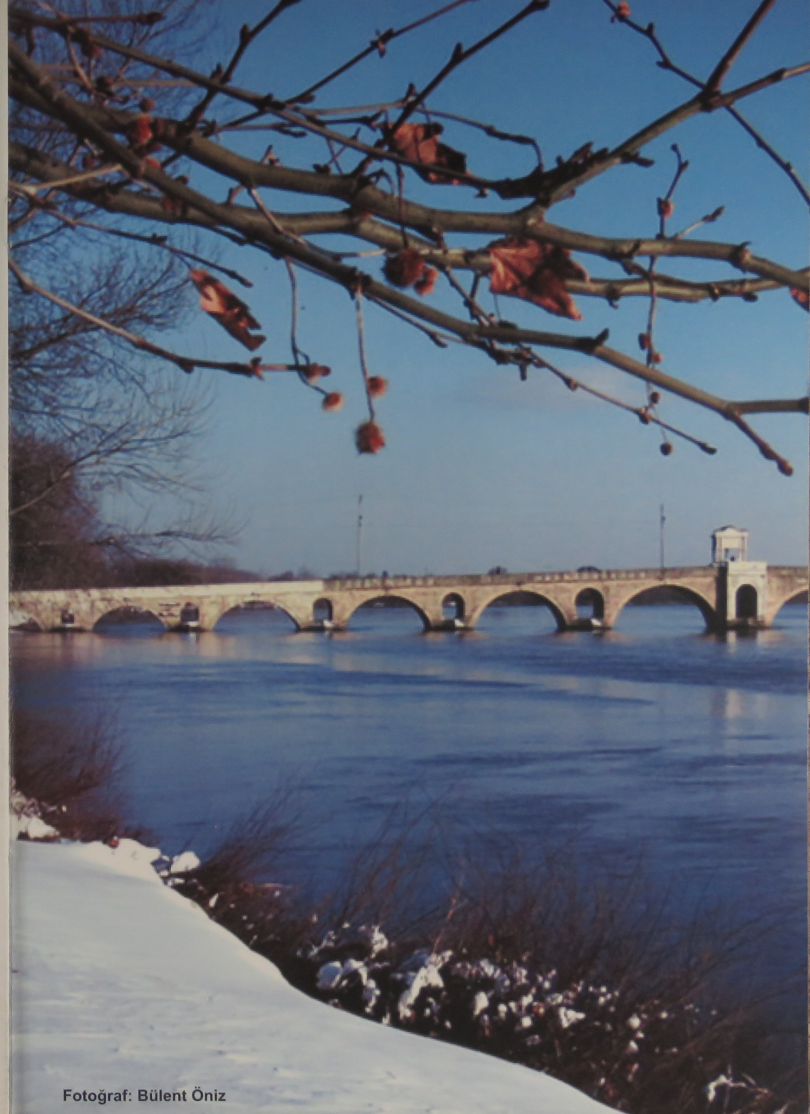
Yıldırım Bâyezid Han İmâreti

Sultan II. Bâyezid İmâreti

14. ve 15. Yüzyılda Edirne ve Civarındaki Osmanlı İmâretleri

No.	Tarih	Yer	Yapılan İsmi ve Fonksiyonu	Referanslar
1	h. 791 (1389'dan önce)	Edirne	<i>İmâret-i Ceditâ-i Hâzretâ-i Hilâhî-şâhidliğe [Mirat]</i>	Berkan, 1264 s. 267-290 Gökbuğın, 1262 s. 63 Ayrıntı, 1266 s. 484-493 Berkan, 1264 s. 271-298 Eyoğlu, 1262 s. 35 s. Plan Gökbuğın, 1262 s. 63-77 Kuban, 2012 s. 90 s. Plan Ayrıntı, 1266 s. 128
2	h. 802 (1400 civarı)	Edirne	<i>İmâret-i Bâyezîdîyye der Edirne (Önceki İsmi Yıldırım Bâyezîd Han Sultânı Bâyezîd Han İmâret-i Ceditâ-i Merhûm Sultân Bâyezîd Han; Yıldırım Han İmâret; Bâyezîd Han İmâreti olarak da bilinir)</i>	Yavuz/Sarıca, 2003 s. 399 Saklıoğlu, 2002 s. 246-269 Tüfenkçioğlu, 2001 s. 92
3	h. 825 (1422)	Edirne	<i>Mîmârî Çift İmâret (İmâret-i Mîmârî Bîç olarak da bilinir) s. Câmî s. Kumân</i>	Ayrıntı, 1272 s. 306-391 Eyoğlu, 1262 s. 38 s. Plan Tüfenkçioğlu, 2001 s. 183
4	h. 831 (1427-1428)	Ergene (Üzembirgî) (Çirgenççe olarak da bilinir)	<i>İmâret-i Muradîyye der Ergene (Çukurova İmâret) olarak da bilinir)</i>	Ayrıntı, 1272 s. 586-653 Berkan, 1264 s. 326-335 Gökbuğın, 1262 s. 216- T.T. Değer 376 s. 28
5	h. 832 (1428-1429)	Edirne	<i>Beğlerbeyi İmâret</i>	Ayrıntı, 1272 s. 377-381 Eyoğlu, 1262 s. 39 s. Plan Kuban, 2012 s. 117-119
6	h. 832 (1428-1429)	Edirne	<i>Mîrâ-i Mirasî Sınas Bîç İmâret</i>	Gökbuğın, 1262 s. 36-31; s. 63 s. s. 232-235
7	h. 834 (1430-1431)	Edirne	<i>Hâzretâ-yı İmâret (Seyidül İmâret) olarak da bilinir) [Vakıfçısı: Fazlullah Paşa]</i>	Gökbuğın, 1262 s. 45 s. 67 s. s. 228-229
8	h. 839 (1435-1436)	Edirne	<i>Muradîyye Zâviye-İmâret</i>	Ayrıntı, 1272 s. 405-415 Berkan, 1264 s. 301-313 ve s. 365-377 Eyoğlu, 1262 s. 39 s. Plan Gökbuğın, 1262 s. 67 ve 201- Kuban, 2012 s. 118- Tüfenkçioğlu, 2001 s. 224- Ayrıntı, 1272 s. 397-399
9	h. 845 (1441-1442)	Edirne	<i>[Sınasbîç] Meşîd Bîç İmâret (İmâret-i Meşîd Bîç ve Yekîne İmâret) olarak da bilinir)</i>	Fotografılar ve Planlar Eyoğlu, 1262 s. 40 s. Plan Gökbuğın, 1262 s. 243-244 Kuban, 2012 s. 116-117
10	h. 850 (1446-1447 civarı)	Edirne	<i>İbalban Paşa İmâret</i>	Gökbuğın, 1262 s. 223-224
11	h. 865 (1460-1461)	Edirne	<i>[Çandarlızâde] İbrahim Çelebi [Paşa] İmâret</i>	Ayrıntı, 1272 s. 389-210 Gökbuğın, 1262 s. 417-
12	h. 883 (1478)	Edirne	<i>Kumân Paşa Câmî-İmâret</i>	Ayrıntı, 1272 s. 210-214 Gökbuğın, 1262 s. 48- da 51
13	h. 893 (1487-1488)	Edirne	<i>II. Bâyezîd Câmî-İmâret (Zâmî İmâret) olarak da bilinir)</i>	Berkan, 1264 s. 345-364 Gökbuğın, 1262 s. 257- Tüfenkçioğlu, 2001 s. 422- Yüksel, 1264 s. 103-126

Fotoğraf: Bülent Öniz